

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุ
ของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

The Elderly School's Administration Forms of
Khaoprangam Municipality, Muang District, Lopburi Province

ดร.มยุรี ทรัพย์เที่ยง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2559

ชื่อวิจัย	รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
ผู้วิจัย	ดร.มยุรี ทรัพย์เที่ยง
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
คณะ	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) ศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยการศึกษาสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียน ใช้การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 60 คน ส่วนการศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ใช้หลายวิธีร่วมกัน ได้แก่ ศึกษาเอกสาร แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ การสนทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยไม่ใช้แบบสอบถาม และการสังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ หาความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ เรียบเรียง และอธิบายความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 60-69 ปี เป็นแม่บ้าน มีความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เอง กิจกรรมในเวลาว่างไปวัดทำบุญ และระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ระหว่าง 1-2 ปี มีความต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรม คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษานอกสถานที่ รองลงมา คือ กิจกรรมการทำอาหาร แต่งบ้าน จัดแต่งสวน ปลูกต้นไม้ดอกไม้ สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นคือ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ และเป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุในชุมชน

2. การศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี พบว่า ด้านโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป และมีคณะกรรมการดำเนินงานประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน และคณะกรรมการนักเรียน ด้านหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนนั้น มี 5 รายวิชาหลัก และแต่ละรายวิชากำหนดวัตถุประสงค์ กรอบเนื้อหา วิธีการ ระยะเวลาและผู้รับผิดชอบ เพื่อเอื้อต่อการออกแบบกิจกรรมได้หลากหลาย โดยจัดตารางเรียนไว้ทั้งหมด 20 สัปดาห์ตลอดหลักสูตร ด้านครูผู้สอน โรงเรียนได้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดลพบุรี โดยเป็นคณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียนทำให้มีวิทยากรที่มีความชำนาญเฉพาะ และหลากหลาย และในด้านการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน จากการสอบถามครูผู้สอน พบว่าไม่มีการวัดประเมินผลที่ชัดเจน

อาศัยจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่าผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้น ตั้งใจ เรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ครู
ถ่ายทอด และฝึกปฏิบัติได้ และสอบถามผู้สูงอายุ พบว่ามีความสุข สนุกสนาน ได้ความรู้ ได้ออกกำลัง
กาย ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ คือ เทศบาลตำบลเขาพระงามให้การ
สนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีเครือข่ายทางสังคมที่
เข้มแข็งและให้การสนับสนุน ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้ มีเป้าหมาย
และหลักสูตรที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, โรงเรียนผู้สูงอายุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Title	The Elderly School's Administration Forms of Khaoprangam Municipality, Muang District, Lopburi Province
Researcher	Dr. Mayuree Subthiang
Concentration	Public Administration
Faculty	Humanities and Social Sciences

Abstract

This research aimed at studying 1) elderly people's conditions and needs in the elderly school and 2) the elderly school's administration forms of Khaoprangam Municipality, Muang District, Lopburi District. An interview with the questionnaires was used to collect the data in terms of the conditions and needs from 60 selected samples, whereas the analyses of documents, brochures, and bulletin boards, a group discussion, a participatory conference, and an in-depth interview with no questionnaires, and a non-participant observation were employed to collect the data in relation to the elderly school's administration forms. The statistics used for data analysis were frequency and percentage. The arrangement and interpretation were particularly used to explain the qualitative data.

The results revealed that:

1. With regards to the elderly needs and conditions, most of the elderly people aged between 60-69 years were housewives who could do daily activities by themselves. They normally went to the temples to make merits in their leisure time and studied at the elderly school for 1-2 years. The school was required to organize excursions, study tours, and home economics activities such as cooking, house decoration, gardening, etc. In addition, they needed the elderly school to become the center for the development of the elderly model and a venue for elderly conferences in the community.

2. In terms of the elderly school's administration forms of Khaoprangam Municipality, Muang District, Lopburi Province, the administrative structure was classified into four divisions, comprising academic division, financial division, personnel division, and administrative division. The school board consisted of school administrators, school support committee, and student committee. The school curriculum and activities mainly focused on five courses, each of which included objectives, contents, study periods, and teachers that promoted a design of various activities. Each course lasted for 20 weeks, taught by special experts from public organizations invited by the school support committee. Even though the learning assessment was not clear as it was mostly relied on observation, the learners were

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ฉบับนี้ จัดทำโดยได้รับทุนสนับสนุนจาก แผนงาน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ผลผลิต ผลงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ กิจกรรมย่อย การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ของคณาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ประจำปีงบประมาณ 2559 จำนวน 30,000 บาท

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ เสี่ยงม ที่ให้คำแนะนำในการจัดทำ ผู้ให้ความร่วมมือในการวิจัย ให้ข้อมูลในช่วงการเก็บข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเขาพระงาม คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน คณะครูผู้สอน ชมรมผู้สูงอายุ และนักเรียนผู้สูงอายุทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดี รวมถึงผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่าน ที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ดร.มยุรี ทรัพย์เที่ยง

30 พฤศจิกายน 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญภาพ	(8)
สารบัญตาราง	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ	4
ความหมายรูปแบบ	4
องค์ประกอบของรูปแบบ	5
ประเภทของรูปแบบ	5
การสร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	9
ความหมายของผู้สูงอายุ	9
การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	13
ความหมายของคุณภาพชีวิต	13
องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	13
ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต	17

	หน้า
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย	20
แนวคิดการจัดสวัสดิการและบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ	20
การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ	21
การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย	23
แนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านการสงเคราะห์	25
แนวคิดพื้นฐาน	25
หลักการทางาน การวางนโยบาย และวางแผนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ	25
พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549	26
โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี	
จังหวัดลพบุรี	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการวิจัย	49
บทที่ 5 สรุปผลการอภิปราย	65
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	78

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิด	1
ภาพ 2 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์	6
ภาพ 3 การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล	7
ภาพ 4 แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา	54
ภาพ 5 กรอบแนวคิดโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา	71

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต	19
ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ	49
ตาราง 3 แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุ	52
ตาราง 4 แสดงความคิดเห็นต่อความต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอย่างไร	52
ตาราง 5 แสดงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุน	55
ตาราง 6 แสดงรายละเอียดของหลักสูตรโรงเรียนป๋จฉิมวัยวิทยา	56
ตาราง 7 แสดงรายละเอียดของเนื้อหาวิชา	59
ตาราง 8 แสดงตารางเรียนของโรงเรียนป๋จฉิมวัยวิทยา	61
ตาราง 9 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค	64

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในวันนี้กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า “สังคมสูงวัย” หรือในภาษาอังกฤษคือ “Ageing Society” ซึ่งหมายถึง สังคมที่มีจำนวนผู้สูงอายุ(อายุ 60 ปีขึ้นไป) เกินกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และจากการคาดการณ์ของสหประชาชาติ จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยจะมีจำนวนมากกว่า 10 ล้านคน (ประมาณร้อยละ 16) ในปี 2558 และจะมีจำนวนมากกว่า 15 ล้านคน (ประมาณร้อยละ 23) ในปี 2568 อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดที่ลดลงและความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น การที่ประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต้องมีรายจ่ายด้านสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ครอบครัวยุคใหม่ต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะที่ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุยืนยาวขึ้นก็ยิ่งต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ รวมถึงความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ ความพิการหรือทุพพลภาพ นอกจากนี้ สภาพครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากที่มีคนหลายรุ่นอยู่ในครอบครัวเดียวกัน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพังขาดผู้ดูแล และอาจเกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยจึงน่าวิตก ส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของตัวผู้สูงอายุ ดังนั้นปัญหาหลัก ๆ คือ การที่ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งในรูปของเบี้ยยังชีพ สวัสดิการด้านสาธารณสุข รวมไปถึงส่วนลดสำหรับบริการสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งได้กำหนดออกมาเป็นพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2542 ในมาตรา 3 ระบุว่า ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย และในรัฐธรรมนูญพ.ศ.2550 มาตรา 53 ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ”(รศรินทร์ เกรย์, 2556) สอดรับกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และ พ.ศ.2549 (ฉบับที่ 2) มาตรา 16 ที่กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและตนเอง ในเรื่อง “การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส”

เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนตามอำนาจหน้าที่กำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งกฎหมายกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบายของรัฐ และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ที่จะสงเคราะห์พัฒนาช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีสภาพการดำรงชีวิตด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน จะไม่ให้เกิดภาระต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งกลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ถ้าหากได้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ กลุ่มติด

สังคม กลุ่มติดบ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจในสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อให้ผู้สูงอายุ กลุ่มติดเตียงน้อยลง จากการที่ประชากรในตำบลเขาพระงาม มีจำนวนทั้งสิ้น 27,821 คน แบ่งเป็นผู้สูงอายุในตำบลเขาพระงามจำนวน 3,120 คน (เทศบาลตำบลเขาพระงาม, 2558) นับวันก็ยิ่งมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของผู้ประสภาวะยากลำบากสูงกว่าวัยอื่นทั้งหมด ความยากจนเป็นปัจจัยแรกที่นำมาสู่ภาวะดังกล่าว เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ไม่มีหลักประกันทั้งในรูปแบบบำนาญ เงินออม และมีโอกาสจำกัดที่จะทำงานภาคแรงงานในระบบ เนื่องจากมีการศึกษาน้อย ขาดความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องนำความรู้มาสร้างผลผลิตของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลเขาพระงามให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น การสร้างความรู้แก่ผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีขวัญและกำลังใจในการเรียนรู้และสามารถเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน เทศบาลตำบลเขาพระงาม มีนโยบายส่งเสริมพัฒนาการแก่ผู้สูงอายุโดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพจึงได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา (โรงเรียนผู้สูงอายุ) ขึ้นซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมให้แก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน โดยนักเรียนมาจากชมรมผู้สูงอายุในการสอบถามความสมัครใจของผู้สูงอายุ กลุ่มติดสังคม และกลุ่มติดบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนแห่งนี้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อต้องการค้นหารูปแบบทางการบริหารท้องถิ่นที่ดี และปัจจัยใดที่ส่งเสริมหรือทำให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผลแห่งความสำเร็จของการบริหารท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ทราบว่ามีการพัฒนาการที่ดีในชุมชนท้องถิ่น และสามารถนำมาเป็นต้นแบบที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในการบริหารงานด้านสังคมสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ศึกษาสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ และศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

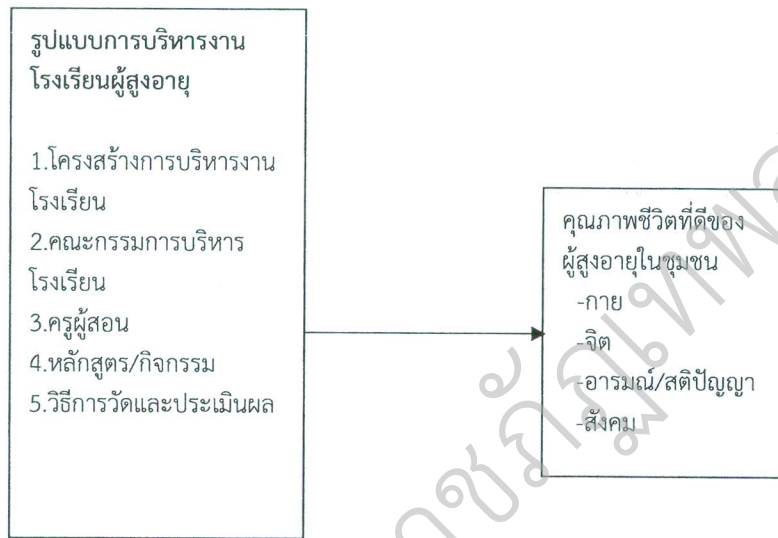
2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน ผู้สูงอายุในโรงเรียนบึงฉลวย ครูผู้สอน และชมรมผู้สูงอายุ

3. ด้านพื้นที่

เทศบาลตำบลเขาพระงาม

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงในเขตตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

รูปแบบการบริหารงานโรงเรียน หมายถึง โครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแต่ละฝ่าย ครูผู้สอน การจัดกิจกรรมในโรงเรียน การวัดและประเมินผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดีของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
2. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่ดีเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน
3. สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะในการบริหารงานที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ จึงมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดยมีประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
4. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย
5. แนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านการสงเคราะห์
6. โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

1.1 ความหมายรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1011) ให้ความหมายว่า “รูปแบบ” หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับ หรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นๆ

ทิสนา แคมมณี (2551, หน้า 220) ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบหมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีหลักการต่างๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

บาร์โดและฮาร์ดแมน (Bardo & Hartman, 1982, p.245) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัติกันนั้นๆ”

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2554) ได้สรุปความหมายของ รูปแบบ หมายถึงแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นจากปรากฏการณ์ต่างๆ มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สำคัญที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย และสามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ต่อไป

ไรย์ (Raj, 1996, p.45) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้ 1) รูปแบบ คือ รุย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วย ข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา และเทศะ

ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะโดยสรุปแล้ว รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่าย หรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

1.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

นักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ฮัสเซน และโพสเล็ทเวท (Husen, & Postlethwaite, 1994, p.3865; ทิศนา แคมมณี, 2551, หน้า 220)

1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ/สังเกตได้
2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา
3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

1.3 ประเภทของรูปแบบ

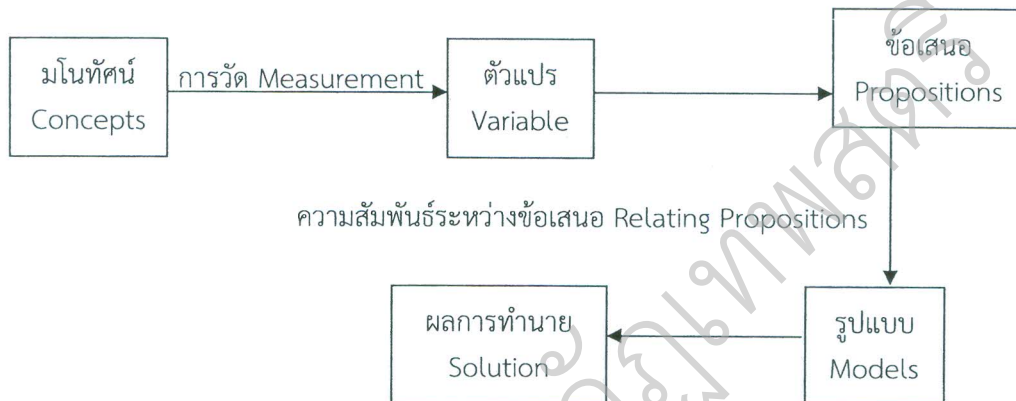
รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่างๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างگانออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น (Keeves, 1988, p.561-565) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น
2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ เช่น รูปแบบการสอนของ (Joyce, & Well, 1985, p.41)
3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย
4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

1.4 การสร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ

1.4.1 การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ (Steiner, 1969; Keeve, 1988, p.172) ขั้นตอนการสร้างรูปแบบเขียนไว้ในภาพ 2

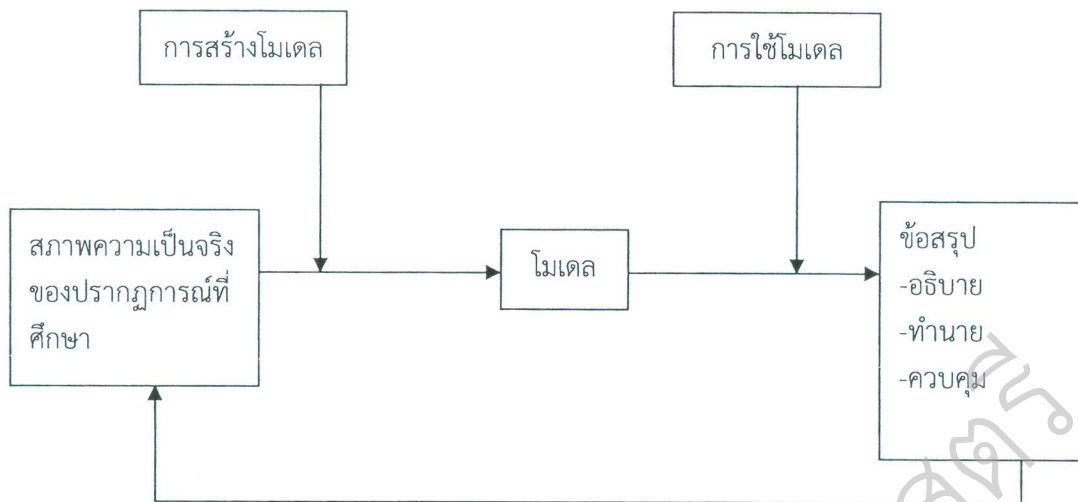
สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

มียากาวะ (2550, หน้า 3) เสนอการสร้างโมเดลว่าเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราอาจไม่ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องนั้นโดยตรงก็ได้ แต่เราศึกษาโดยวิธีการสร้างโมเดล เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษาดังภาพ 3

ภาพ 3 การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล

โมเดลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา และประการที่ 2 สามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง คุณสมบัติโมเดลทั้ง 2 ประการนี้ มีลักษณะขัดแย้งกันเองกล่าวคือ ถ้าเราสร้างโมเดลให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์มากเท่าใด โมเดลจะสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราเน้นความสะดวกในการนำเอาโมเดลไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ก็ต้องเขียนโมเดลให้ง่ายเข้าไว้ โมเดลก็ไม่ค่อยสอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัด จุดมุ่งหมายที่สำคัญการสร้างโมเดลก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบโมเดลนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้นโมเดลที่สร้างขึ้นจึงมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบโดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ การสร้างโมเดลการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดสอบโมเดลเป็นกิจกรรมที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน เนื่องจากโครงสร้างของโมเดลจะเป็นตัวกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำไปใช้ทดสอบโมเดล ผลของการทดสอบโมเดลย่อมนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธโมเดลนั้น

คีฟ (Keeves, 1988: p.560) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มิใช่ข้อยกเว้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลในเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรากำลังศึกษาด้วย

1.4.2 พัฒนารูปแบบ

ความหมายของการพัฒนารูปแบบ

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548, หน้า 16) พัฒนารูปแบบหรือพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดีให้มีคุณภาพ การจะนำไปสู่สถานการณ์ที่ดีในการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้น อาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีวิธีการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่

การพัฒนารูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 13) ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้นดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานวิจัย จุดบกพร่องที่มักพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548, หน้า 92-93) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ซึ่งในการศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่องการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากการรายงานประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์กร โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

สมุทรา ชำนาญ (2546, หน้า 73-74) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีมุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคม โดยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีวิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนพัฒนารูปแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หรือ คนชรา หมายถึง บุคคลในวัยท้ายของวงจรชีวิต ในวงจรชีวิตเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว และวัยชรา ที่ประชุมสมัชชาว่าด้วยผู้สูงอายุได้กำหนดเกณฑ์ความเป็นผู้สูงอายุว่าเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้สูงอายุและให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก ในการกำหนดความหมายของผู้สูงอายุนี้ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า คนแก่ คือ มีอายุมากหรืออยู่ในวัยชราและให้ความหมายของคำว่า ชรา คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้นยังมีการเรียกผู้สูงอายุว่า ราษฎรอาวุโส (Senior citizen)

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

กรมประชาสัมพันธ์ (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุของมนุษย์ ความสูงอายุนี้จะเริ่มตั้งแต่เกิดมา

และดำเนินต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นสุดอายุขัยของสิ่งมีชีวิตนั้น สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวัยสูงอายุ กรมประชาสงเคราะห์ได้อธิบายกระบวนการสูงอายุเพิ่มเติมไว้ว่า หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในชีวิตที่มีวุฒิภาวะแล้วภายใต้สภาวะสิ่งแวดล้อมและจะเปลี่ยนแปลงมากขึ้นตามอายุ ซึ่งแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. ความสูงอายุทางร่างกาย (Biological aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายลดน้อยลง เป็นผลจากความเสื่อมตามกระบวนการสูงอายุ (Life span) ของแต่ละบุคคล

2. ความสูงอายุทางจิตใจ (Psychological aging) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้มากยิ่งขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การรับรู้ การแก้ปัญหา เจตคติ ตลอดจนบุคลิกภาพ สิ่งเหล่านี้มีการพัฒนามากขึ้น

3. ความสูงอายุทางสังคม (Sociological aging) หมายถึง บทบาท สถานภาพในครอบครัวและการงาน รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้น ซึ่งเกี่ยวกับอายุ การแสดงออกตามคุณค่าและความต้องการของสังคม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่าผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่สังคมได้กำหนดเกณฑ์อายุเมื่อมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยเสื่อมทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน นอกจากอาการเสื่อมดังกล่าวยังใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์สากลเพื่อให้ทราบว่าบุคคลใดสมควรเป็นผู้สูงอายุนำมาพิจารณาประกอบกันด้วย

กุลนา ต้นติผลาชีวะ (2524, หน้า 1-2) กล่าวว่า คำว่าผู้สูงอายุใช้เป็นครั้งแรกในขมรมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2506 ดังนี้ ผู้สูงอายุต้องมีลักษณะเป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีความเสื่อมตามสภาพ มีกำลังถดถอย เชื่องช้า และเป็นผู้ที่มีโรค ควรได้รับการช่วยเหลือ

บรรลุ ศิริพานิช (2540, หน้า 29) ได้ศึกษาเรื่องผู้สูงอายุและแบ่งผู้สูงอายุและสภาวะสุขภาพเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มผู้สูงอายุระดับต้น เป็นผู้ที่มีอายุ 60-70 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายและสรีรวิทยาเริ่มเปลี่ยนแปลงไม่มาก ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่

กลุ่มผู้สูงอายุระดับกลาง เป็นผู้ที่มีอายุ 71-80 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายและสรีรวิทยาเปลี่ยนแปลงแล้วเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การช่วยเหลือตนเองบกพร่อง เริ่มต้องการความช่วยเหลือในบางสิ่งบางอย่าง

กลุ่มผู้สูงอายุระดับปลาย เป็นผู้ที่มีอายุ 81 ปีขึ้นไป ระดับนี้สภาวะทางกายและสรีรวิทยาเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดเจน บางคนมีความพิการ บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ คนที่ยังช่วยเหลือตนเองได้ดีก็อาจจะมีแต่เป็นส่วนน้อย

2.2 การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปในแต่ละช่วงอายุ มีผลกระทบต่อสถานภาพของบุคคลเป็นอย่างมากในกลุ่มเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความเข้มแข็ง ความมีชีวิตชีวา และความหวังในชีวิต แต่การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยสูงอายุจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถานภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมเป็นอย่างมากและต่างมีผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การเปลี่ยนแปลงในวัยนี้จะเป็นไป

ในลักษณะการเสื่อมถอยและมีผลกระทบต่อตัวบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านมีรายละเอียดต่อไปนี้ (สุทิน อ่อนอุบล, 2541, หน้า 15-17)

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Biological change)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุมักจะเกิดจากความเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจำแนกตามระบบร่างกาย ดังนี้

1. ระบบผิวหนัง ผิวหนังชั้นกำพร้าจะบางลง การยืดหยุ่นของผิวหนังจะไม่ได้ไขมันได้ผิวหนังลดน้อยลง ทำให้ผิวหนังเหี่ยวย่น การไหลเวียนของเลือดบริเวณผิวหนังลดลงทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดแผลกดทับได้ง่าย และเมื่อเกิดแผลบริเวณผิวหนังจะหายช้าลง ต่อมเหงื่อบริเวณผิวหนังทำหน้าที่ในการควบคุมอุณหภูมิของร่างกายจะลดลง

2. ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก จำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อจะลดลง มีพังผืดเข้ามาแทนที่มากขึ้น มีผลทำให้ความแข็งแรงและความว่องไวในการเคลื่อนไหวของร่างกายลดลง การอ่อนแรงของกล้ามเนื้อจะมีผลต่อการทำงานในระบบต่างๆ ของร่างกาย เช่น ระบบหายใจ ระบบขับถ่าย ส่วนกระดูกนั้นแคลเซียมจะสลายออกจากกระดูกมากขึ้น ทำให้เปราะและหักง่าย ความยาวของกระดูกสันหลังโก่งหรือค่อมได้

3. ระบบการไหลเวียนโลหิต โครงสร้างของหัวใจจะไม่เปลี่ยนแปลงแต่มีแคลเซียมมากเกาะบริเวณลิ้นหัวใจจะแข็งและหนาขึ้น การปิดเปิดของลิ้นหัวใจไม่ดี เกิดภาวะลิ้นหัวใจตีบหรือรั่วได้ ส่วนหลอดเลือดก็จะมีผนังหนาขึ้นและความยืดหยุ่นน้อยลง ผนังหลอดเลือดตีบแคบลงทำให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด

4. ระบบหายใจ ความยืดหยุ่นของปอดลดลง เยื่อหุ้มปอดแข็งและทึบทำให้ปอดยืดขยายและหดตัวได้น้อยลง เหนื่อยง่าย กล้องเสียงเสื่อม และเกิดโรกระบบทางเดินหายใจได้ง่าย เช่น โรคปอดบวม

5. ระบบทางเดินอาหาร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีฟันเนื่องจากฟันผุ ทำให้การเคี้ยวอาหารไม่สะดวก ต่อม้ำลายผลิตเอนไซม์และน้ำลายย่อยน้อยลง ภาวะอาหารมีการหลั่งน้ำย่อยลดลง ประสิทธิภาพการย่อยอาหารและการดูดซึมอาหารไม่ดี ท้องอืดง่าย เกิดภาวะการขาดสารอาหารได้ง่าย การขับถ่ายไม่ปกติ ท้องผูกง่าย

6. ระบบทางเดินปัสสาวะ ในผู้สูงอายุขนาดของไตจะเล็กลงและหน่วยไตมีจำนวนน้อยลง ทำให้การทำหน้าที่ของไตเสื่อม ขับของเสียได้น้อยลง เกิดภาวะกลั้นปัสสาวะไม่ได้ ทำให้ปัสสาวะบ่อยครั้ง

7. ระบบประสาท ในผู้สูงอายุเซลล์และเซลล์ประสาทมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ สมรรถนะเสื่อมลง ทำให้ความรู้สึกรู้ช้า หลงลืมง่าย พุดจากข้าชาก เกิดภาวะย่ำคิดย่ำทำ การเคลื่อนไหวช้า การทรงตัวไม่ดีทำให้ล้มง่าย เกิดอาการสั่นตามร่างกาย

8. ประสาทสัมผัส ในผู้สูงอายุพบว่า การได้ยินของหูลดลง มีอาการหูตึงมากขึ้น เวลาพูดด้วยต้องพูดเสียงดังและต้องพูดซ้ำ การรับกลิ่นไม่ดีเพราะมีการเสื่อมของเยื่อบุโพรงจมูก การรับรสของลิ้นเสียไป เนื่องจากต่อมรับรสมีจำนวนน้อยลง ทำให้รับประทานอาหารไม่อร่อย เกิดภาวะเบื่ออาหาร สายจะมองเห็นไม่ชัด แก้วตาเริ่มขุ่นมัวเกิดอาการต่อกระจกความยืดหยุ่นของแก้วตาลดลง

9. ระบบต่อมไร้ท่อ จะมีการเปลี่ยนแปลงเสื่อมลง โดยเฉพาะต่อมใต้สมอง จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างและการทำงานลดลง การหลั่งฮอร์โมนจากต่อมใต้สมองและต่อมธัยรอยด์ลดลง ต่อมเพศทำงานไม่ตอบสนองต่อการกระตุ้นของฮอร์โมนจากต่อมใต้สมอง ทำให้ระบบสืบพันธุ์เสื่อมลงและสูญเสียหน้าที่ ในเพศหญิงความรู้สึกทางเพศจะลดลง ในเพศชายการทำงานของต่อมเพศก็จะเสื่อมสภาพเช่นเดียวกัน แต่ไม่ถึงกับทำให้ความรู้สึกทางเพศลดลงมาก ผู้สูงอายุชายยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่บ้าง

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจหรืออารมณ์ (Psychological change)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เช่น ความเจ็บป่วย การเสื่อมถอยของระบบต่างๆ ของร่างกายทำให้เกิดความวิตกกังวล และความกดดัน การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจหรืออารมณ์ของผู้สูงอายุที่พบส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น เพื่อน บทบาทในการเป็นหัวหน้าครอบครัวและสังคม ทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่าไร้ประโยชน์สูญเสียความภาคภูมิใจ หวาดระแวงเกี่ยวกับการเจ็บป่วย กลัวความตาย กลัวถูกทอดทิ้ง มีอารมณ์เศร้า หดก้ำกึ่งใจ ว่าเหว่ หงุดหงิด เบื่อสิ่งต่างๆ และเรียกร้องความสนใจ เป็นต้น

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม (Social change)

ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหรือพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเกษียณอายุ ทำให้มีเวลาว่างมากขึ้น การกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่เคยทำลดลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือสูญเสียสถานภาพและบทบาททางสังคม รู้สึกว่าตนเองด้วยคุณค่า การสมาคมกับเพื่อนฝูงผู้ร่วมงานน้อยลง ทั้งยังทำให้ขาดรายได้จากเดิมที่เคยมีอยู่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางครอบครัว โดยเมื่อลูกๆ เจริญเติบโตมีครอบครัวเป็นของตนเอง ก็ต้องการสร้างครอบครัวใหม่ บุคคลในครอบครัวที่เคยอยู่ด้วยกันก็แยกย้ายกันไป ทำให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะถูกปล่อยให้อยู่ลำพัง ผู้สูงอายุจึงต้องเผชิญกับความสูญเสียมากขึ้น มองโลกในแง่ร้าย ซึมเศร้าและสิ้นหวัง ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตและเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคจิตในวัยชราได้ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้าน ทั้งในทางด้านร่างกายที่เกิดจากความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ ประสิทธิภาพการทำงานที่ต่างๆ ก็ลดลงด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและอารมณ์จากการสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รักมีความรู้สึกที่ตนเองไร้คุณค่าไร้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ

กล่าวโดยสรุป ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและชายเป็นวัยที่อยู่ในช่วงว่วงจรัสสุดท้ายของชีวิต อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเสื่อมถอยทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยเป็นการเสื่อมถอยตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ทั้งการใช้ชีวิตในครอบครัวและในสังคม โดยในครอบครัวนั้นผู้สูงอายุมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ส่วนในสังคมการเคารพนับถือ ยกย่องลดลง โดยสังคมให้ความเคารพนับถือยกย่องผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีกำลังทรัพย์มากกว่าเคารพในความเป็นผู้มีอายุยืนยาวกว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากหัวหน้าครอบครัวไปเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ในฐานะผู้รับมากกว่าผู้ให้ จากผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวไปเป็นผู้อยู่อาศัย เกิดความรู้สึกว่าตนหมดความสำคัญและต้องพึ่งพา

ผู้อื่น ก่อให้เกิดความคิดว่าตนเองเป็นตัวปัญหา เป็นภาระเรื้อรังของครอบครัวและสังคม แต่อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า ผู้สูงอายุทั้งหมดจะมีสถานภาพเป็นเช่นที่กล่าวมา ในกลุ่มผู้ที่มีการเตรียมตัวสู่ภาวะการณเป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ต้น จะสามารถปรับตัวและมีสถานภาพทางสังคมที่ปกติกว่าบุคคลอื่น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาคำว่าคุณภาพชีวิตพบว่า คำนี้ประกอบด้วยคำสองคำ คือ คุณภาพ และชีวิต คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ ชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ดังนั้นเมื่อรวมคำทั้งสองเป็นคุณภาพชีวิตจึงมีความหมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล

“คุณภาพชีวิต” เป็นแนวความคิดที่ซับซ้อนในตัวเอง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ต่อการบรรลุความต้องการทางอารมณ์ และความทะเยอทะยานทางสังคม ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความต้องการ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขหรือความพอใจ (Shama, 1975; Lui, 1975) ดังนั้น “คุณภาพชีวิตจึงหมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายที่ให้ความพอใจแก่บุคคลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ” และ “คุณภาพชีวิต เป็นความรู้สึกที่มีความสุขและพึงพอใจต่อการได้รับ หรือมีสิ่งต่างๆ ที่ชีวิตต้องการ” นั่นคือ บุคคลใดก็ตามพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตน ซึ่งความเป็นอยู่นั้นสังคมยอมรับแล้วก็น่าจะถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิต

จากความหมายดังกล่าว สรุปคุณภาพชีวิตในเบื้องต้นได้ว่า คือ ความต้องการ หรือความพึงพอใจ เมื่อได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุข หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ให้ความหมาย คุณภาพชีวิตว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสภาวะของตน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรมค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

ในทรรศนะของเจษฎา บุญทา (2545, หน้า 6) สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิต การมีความสุข การรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนและความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมของบุคคล ภายใต้วัฒนธรรมและบริบทของสังคมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคมภายใต้วิถีชีวิตของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เหมาะสมไม่เป็นภาระพึ่งพิงต่อผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตที่มีความสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคมสามารถแก้ไขปัญหาตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

3.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตแสดงถึงลักษณะต่างๆ ในการดำรงชีวิตของบุคคล บุคคลแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านพื้นฐานของบุคคล วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ภาวะสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น ดังนั้นการวัดคุณภาพชีวิตต้อง

คำนี้ถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต องค์ประกอบคุณภาพชีวิตมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันแล้วแต่วัตถุประสงค์ของการศึกษา การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมาย ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป ตามแต่ธรรมชาติของแต่ละบุคคลหรือสังคม ได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่าน สรุปและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ ดังนี้

ฟลานาแกน (Flanagan,1978, p.138-147) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งจำแนกออกได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มีความสุขสบายทางด้านร่างกายและวัตถุ ทางด้านร่างกาย ได้แก่ การมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทางด้านวัตถุ ได้แก่ การมีอาหารดี มีบ้านที่น่าอยู่ มีเครื่องอำนวยความสะดวก
2. มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ความสัมพันธ์กับคู่สมรส บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง เพื่อน และบุคคลอื่นๆ นอกจากนี้การมีบุตรและการเลี้ยงดูบุตรถือเป็นความสัมพันธ์ด้านนี้ด้วย
3. มีกิจกรรมในสังคมและชุมชน การได้มีโอกาสสนับสนุน และช่วยเหลือผู้อื่น
4. มีการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ และมีความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามพัฒนาการ เช่น สติปัญญา การเรียนรู้สนใจการเรียน และการเข้าใจตนเอง รู้ข้อบกพร่องของตนเอง มีงานที่น่าสนใจทำ ได้รับผลตอบแทนที่ดี และการแสดงออกในทางสร้างสรรค์
5. มีส่วนทางการเมือง เช่น อ่านหนังสือ ฟังดนตรี ดูกีฬา หรือสิ่งบันเทิงอื่นๆ และมีส่วนร่วมในสังคม

ซัน (Zhan, 1992, p.795-800) ได้กล่าวไว้ว่าคุณภาพชีวิต มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. ด้านความพึงพอใจในชีวิต เป็นการสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาวะภายนอกที่ได้รับอิทธิพลจากภูมิหลังของคน บุคลิกลักษณะ สิ่งแวดล้อม และสถานทางสุขภาพ สิ่งที่คุณคนรับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองครองอยู่ ซึ่งอยู่ระหว่างความต้องการ ความคาดหวัง ความใคร่ ความปรารถนาที่ตั้งไว้ และความสำเร็จที่ได้รับ
2. ด้านอัตมโนทัศน์ เป็นความเชื่อและความรู้สึกที่คนๆ หนึ่งมีต่อตนเอง ความเชื่อ ความรู้สึกเหล่านี้มาจากการรับรู้ โดยเฉพาะการรับรู้ปฏิกริยาของผู้อื่นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนๆ หนึ่งเกี่ยวกับตนเองในห้วงเวลาหนึ่ง
3. ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกาย เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยนอกจากจะประเมินอาการทางคลินิกแล้วยังประเมินในเรื่องการรับรู้ภาวะสุขภาพของบุคคล สิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสังคม และยังต้องพิจารณาถึงอิทธิพลทางสังคม สิ่งแวดล้อมและการเมืองด้วย
4. ด้านสังคมเศรษฐกิจ เป็นการประเมินการประกอบอาชีพ การศึกษาและรายได้ ซึ่งถูกกำหนดเป็นมาตรฐานทางสังคม

สตอโรมเบิร์ก (Stromberg,1984) ได้แสดงธรรมชาติในการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การประเมินเชิงวัตถุวิสัยโดยวัดเป็นเชิงปริมาณ ด้วยการวัดจากรายได้ ที่อยู่อาศัย กิจกรรมและความบริสุทธิ์ของอากาศ ซึ่งเป็นการประเมินผู้ป่วยโดยผู้อื่น เช่น แพทย์ หรือบุคลากรอื่นๆ ในทีมสุขภาพ

2. การประเมินเชิงวัตถุวิสัยโดยวัดเป็นเชิงปริมาณ ด้วยการสืบค้นความต้องการ ความคาดหวัง ทศนคติและการรับรู้ของแต่ละคนขึ้นอยู่กับค่านิยมคุณภาพชีวิตของตนเอง หรือประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง เช่น ความพึงพอใจที่ตนเองได้รับ ซึ่งเป็นการประเมินโดยผู้ป่วยเอง โดยประเมินออกมาเป็นคะแนน

3. การประเมินเชิงจิตวิสัยโดยวัดเป็นคุณภาพ เป็นการประเมินโดยตัวผู้ป่วยเอง โดยเป็นการบรรยายและการบอกถึงสภาพที่ผู้ป่วยเป็นอยู่

พาดิสลาและแกรีนท์ (Padilla, & Grant, 1985, p.45-60) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตควรประกอบไปด้วยความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน การรับรู้ความผาสุกด้านร่างกายและจิตใจ ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง การตอบสนองต่อการวินิจฉัยและการรักษา รวมทั้งความรู้สึกต่อสังคมรอบตัวผู้ป่วย

เฟอร์แรนส์และพาวเวอร์ (Ferrans, & Powers, 1995) ได้พิจารณาว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพและหน้าที่ (Health & functioning) เศรษฐกิจสังคม (Socioeconomic) จิตใจและจิตวิญญาณ (Psychological and spiritual) และครอบครัว

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980) ได้ให้เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านวัตถุวิสัย (Objective) เป็นการวัดโดยอาศัยข้อมูลด้านรูปธรรมที่วัดได้ เช่น ด้านข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ด้านจิตวิสัย (Subjective) การประเมินด้านจิตวิทยา ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถามความรู้สึก และเจตคติต่อประสบการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับชีวิต การรับรู้ต่อสภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความพึงพอใจในชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1996) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต (WHOQOL-100) ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้ทางสภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มี ความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายด้วยได้ การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมถึงการรับรู้เรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการความ เคราะห์หรือกังวล เป็นต้น

3. ด้านความเป็นอิสระของบุคคล คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

4. ด้านระดับความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์เพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

5. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมีความมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล คือ รวมไปถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่ออื่นต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล, และคณะ (2540) ได้แปลและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAT) จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL-BREF, 1996) แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบายไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงการรับรู้เรื่องการหลับนอนและพักผ่อน ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงการรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณเองไม่ต้องการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย (2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า (3) การนอนหลับพักผ่อน (4) การเคลื่อนไหว (5) การดำเนินชีวิตประจำวัน (6) การใช้ยาหรือการรักษา (7) ความสามารถในการทำงาน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน ที่มีผลการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ความรู้สึกในด้านดี (2) การคิดการเรียนรู้ ความจำและสมาธิ (3) การนับถือตนเอง (4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง (5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี (6) จิตวิญญาณ ศาสนา ความเชื่อส่วนบุคคล

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) สัมพันธภาพทางสังคม (2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม (3) กิจกรรมทางเพศ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมีความมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ความปลอดภัยทางร่างกายและความมั่นคงในชีวิต (2) สภาพแวดล้อมของบ้าน (3) แหล่งการเงิน (4) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม (5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ (6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง (7) สภาพแวดล้อม (8) การคมนาคม

ลิว (Liu, 1975) อธิบายว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิต มี 2 ด้าน คือ 1) ด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตวิทยา (Subjective Factor or Psychological Factor) ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมของบุคคล 2) ด้านวัตถุวิสัย (Objective Factor) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคลในด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป

คอนโด (Kondo A.K., 1985) เสนอความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย (Physical Standard of Living) ได้แก่ องค์ประกอบด้านอาหารและโภชนาการ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ฯลฯ 2) จิตใจหรืออารมณ์ (Mental or Emotional) ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงาน หรือการมีบุตร มีครอบครัว นันทนาการ หรือการใช้เวลาว่าง การศึกษา ความพึงพอใจในงาน ความมั่นคง สถานภาพ ฯลฯ 3) ความรู้สึกนึกคิด (Spiritual) ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อ การมีอิสระต่อการปฏิบัติตามความเชื่อของตน

3.3 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

บีเดิ้ล-บราวน์และคณะ (Beadle-Brown et.al., 2008, p.380) ได้นำเสนอการแบ่งคุณภาพชีวิตควบคู่ไปกับการกำหนดตัวชี้วัด เป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Inclusion)

การรวมกลุ่มทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม บทบาทในการดำเนินชีวิต (เช่น วิธีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อความเหมาะสม รวมถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อวิธีการดำเนินชีวิต) การช่วยเหลือสนับสนุนต่างๆ (เช่น ความพึงพอใจในการบริการทางสังคม การยอมรับทางสังคม และสถานภาพทางสังคม)

2. คุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ (Physical Well-being)

ด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางสุขภาพซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัย การมีสุขภาพดี การมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรม สันทนาการต่างๆ อาหารและโภชนาการ ความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย และการดูแล สุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Batista Vitorino and Martins da Silva ที่ค้นพบว่ากิจกรรม ทางกายภาพและการเคลื่อนไหวอาจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอีกด้วย (Batista Vitorino and Martins da Silva, 2010, abstract)

3. คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations)

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการมี มิตรภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสถานที่ทำงานหรือบริบทครอบครัว นอกจากนี้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังเกี่ยวข้องกับภาวะความโดดเดี่ยวเดียวดาย การ สนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ความใกล้ชิดสนิทสนมและความรัก

4. คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี (Material Well-being)

ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ อาชีพการ งาน สถานภาพทางการเงิน การเป็นเจ้าของ (สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์) ความปลอดภัย สถานภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัยและการคมนาคมขนส่ง

5. คุณภาพชีวิตด้านลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Well-being)

ด้านลักษณะทางอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอาชีพ ที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือสนับสนุน ความพึงพอใจในกลุ่มทางสังคมของตนเอง นอกจากนี้ด้านลักษณะทาง อารมณ์ยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต มโนภาพแห่งตน การไร้ความเครียดและความสุขในการดำเนินชีวิต

6. คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination)

ด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองจะเกี่ยวข้องกับความมีอิสรภาพในการ ตัดสินใจ การควบคุมตนเอง การกำหนดทิศทาง การดำเนินชีวิตด้วยตนเอง อิทธิพลของที่อยู่อาศัยที่มี ผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยคำพูดและการแก้ต่างเพื่อตนเอง

7. คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาตนเอง (Personal Development)

ด้านการพัฒนาตนเองจะเกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษาและทักษะในการปฏิบัติตน ความสามารถส่วนตัว การบรรลุสิ่งที่ปรารถนา ความก้าวหน้าและพัฒนาการในด้านต่างๆ

8. คุณภาพชีวิตด้านสิทธิเสรีภาพ (Rights)

ด้านสิทธิเสรีภาพจะเกี่ยวข้องกับการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน สิทธิ ในความเป็นพลเมือง เช่น การมีสิทธิเลือกตั้ง ความรับผิดชอบในฐานะความเป็นพลเมืองและกิจกรรม ต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือรัฐบาล

โดยสรุป คุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้านข้างต้น ได้ระบุถึงลักษณะตัวชี้วัด ซึ่งสามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางหรือตัวแปรในการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยผู้วิจัยอาจเน้นเชิงวัดฤวิสัยหรือ เชิงอัตวิสัยตามความเหมาะสมของบริบทที่ศึกษาหรืออาจใช้แนวทางทั้ง 2 อย่างควบคู่ไปด้วยต้นก็ได้ ชาลล็อคและเวอร์ดูโก้ (Schalock and Verdugo, 2002 cited in Schalock, 2004, p.205-206) ได้

สรุปและสังเคราะห์ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยและบทความทางการศึกษา พบว่าปัจจัยหลักของ
คุณภาพชีวิตพิจารณาจาก 8 ปัจจัยหลัก คือ สภาพอารมณ์ที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพ
ความเป็นอยู่ที่ดี การพัฒนาตนเอง สภาพทางร่างกายที่ดี การตัดสินใจด้วยตนเอง การรวมกลุ่มทาง
สังคม และสิทธิตามกฎหมาย โดยแต่ละปัจจัยหลักจะมีตัวชี้วัด 3 ตัว ซึ่งสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต

ปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย
สภาพอารมณ์ที่ดี	ความพอใจ อัตมโนทัศน์ การปราศจากความเครียด	ความพึงพอใจ, อารมณ์ และ ความสุข เอกลักษณ์ของตนเอง การยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ความสามารถในการควบคุม ความสามารถในการพยากรณ์
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	การมีปฏิสัมพันธ์ ญาติพี่น้อง/คนรู้จัก การให้ความช่วยเหลือ	เครือข่ายทางสังคม การติดต่อทางสังคม ครอบครัว เพื่อน ด้านอารมณ์ ด้านกายภาพ ด้านการเงิน ด้านการตอบสนอง
สภาพความเป็นอยู่ที่ดี	สถานะทางการเงิน การจ้างงาน ที่พักอาศัย	รายได้ สวัสดิการที่ได้รับ งาน/อาชีพ สภาพแวดล้อมของ งาน ลักษณะของที่พักอาศัย เจ้าของ
การพัฒนาตนเอง	การศึกษา สมรรถนะส่วนบุคคล การปฏิบัติ/การกระทำ	ความสำเร็จ สถานภาพ ความรู้ สังคม การปรับตัว ความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ผลิต ภาพ
สภาพทางร่างกายที่ดี	สุขภาพ กิจกรรมประจำวัน เวลาว่าง	การปฏิบัติตน โรครภัย การออกกำลังกาย อาหาร ทักษะการดูแลตนเอง การเคลื่อนไหว งานอดิเรก สันทนาการ

ตาราง (ต่อ)

ปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย
การตัดสินใจด้วยตนเอง	ความเป็นอิสระ/การกำหนดด้วยตนเอง เป้าหมายและค่านิยมส่วนบุคคล ทางเลือก	ความอิสระ/ไม่ขึ้นกับใคร ความต้องการ ความคาดหวัง อำนาจในการเลือก ความชอบ/พอใจ
การรวมกลุ่มทางสังคม	การมีส่วนร่วมในกลุ่ม บทบาทที่อยู่ในกลุ่ม	ผู้บริจาค อาสาสมัคร
สิทธิตามกฎหมาย	ความเป็นมนุษย์ ความถูกต้องตามกฎหมาย	ความน่าเชื่อถือ เกียรติ ความเสมอภาค ความเป็นประชาชน การได้รับสิทธิ กระบวนการตามกฎหมาย

โดยสรุป ปัจจัยหลักในการวัดคุณภาพชีวิตมี 8 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านจะมีตัวชี้วัดหลักและย่อย ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้สำหรับการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพียง 6 ด้าน โดยที่ด้านที่ไม่ได้นำมาศึกษา ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านสิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้จะเน้นการศึกษาไปที่โครงสร้างของคุณภาพชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย

4.1 แนวคิดการจัดสวัสดิการและบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

สวัสดิการสังคม (Social welfare) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้าน การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ระพีพรรณ คำหอม (2545, หน้า 14-15) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดสรรและจัดการบริการสังคมในลักษณะของโครงการหรือบริการต่างๆ ให้กับคนทุกคนในสังคม โดยเน้นสิทธิ ความเท่าเทียมกันที่จะได้รับบริการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การพัฒนาสังคมโดยรวม รวมทั้งระบบความมั่นคงทางสังคมของคนทุกคนในสังคม

วันतीय วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วตินารมณ, และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล (2547, หน้า 2) ได้ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการสังคม” ในความหมายกว้างๆ ไว้ว่า หมายถึง การดูแลชีวิตความ

เป็นอยู่ของประชาชนนับตั้งแต่ประชากร สาธารณสุข การศึกษา เศรษฐกิจ ซึ่งเห็นว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของคนทุกคนในสังคม เพราะสวัสดิการสังคมมีความหมายถึงการที่ทุกคนต้องอยู่ดีกินดี ดังนั้น ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานตามสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่างๆ ไว้ให้

4.2 การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ

ประเทศต่างๆ ได้จัดให้มีการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในหลายลักษณะแตกต่างกันตามความต้องการ ความจำเป็น และความสามารถของหน่วยงานของประเทศ แต่โดยภาพรวมแล้วลักษณะของบริการสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534, หน้า 36-37)

1. การสนับสนุนด้านรายได้

ผู้สูงอายุเมื่อต้องออกจากงานเพราะชราภาพ เกษียณอายุ หรือยุติการทำงานด้วยความสมัครใจ มักจะประสบปัญหา คือ การขาดแคลนรายได้เพื่อการยังชีพ ด้วยเหตุนี้จึงมีโครงการสนับสนุนด้านรายได้เกิดขึ้น ซึ่งกระทำในรูปของความช่วยเหลือทางตรง คือ การให้เงิน หรือการให้ความช่วยเหลือทางอ้อม เช่น การสนับสนุนอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ Kamerman and Kahn (1976) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดสรรเงินให้เป็นรายได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับรัฐในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ในประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีเงินจำนวนหนึ่งที่มาจกโครงการความมั่นคงทางสังคมของรัฐ (Social Security Program) นำมาใช้จ่ายสำหรับผู้สูงอายุ การให้เงินทดแทนเมื่อเกษียณอายุและการดูแลด้านสุขภาพ โครงการนี้เป็นหลักสำคัญด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ซึ่งมักจะเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นการประกันชราภาพ (Old-age pension) บริการทางการแพทย์ การช่วยเหลือครองชีพ (Living aid)

2. การรักษาและปรับปรุงสภาวะทางสุขภาพ

กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่

- 1) การบริการตรวจรักษา
- 2) การให้คำปรึกษาแนะนำ
- 3) การให้บริการด้านการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมทางด้านโภชนาการ และการออกกำลังกาย เป็นต้น
- 4) การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการทางด้านกายภาพบำบัด ซึ่งจะมีการอำนวยความสะดวกในเรื่องของอุปกรณ์กายภาพบำบัดต่างๆ และการให้บริการด้านอาชีพบำบัดเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 5) การอบรมความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ บุคคลทั่วไป ตลอดจนผู้สูงอายุให้มีความรู้/ความชำนาญเกี่ยวกับบริการสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพและสุขภาพจิต
- 6) การปรับปรุงโรงพยาบาล จัดให้มีหอผู้ป่วยสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เปิดคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ การเพิ่มบุคลากรที่จะช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง

3. การให้ความช่วยเหลือในสถานสงเคราะห์

การบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีปัญหาในด้านที่พักอาศัย ทั้งชั่วคราวและถาวร หรือผู้ที่ประสบปัญหาขาดผู้อุปการะดูแล และผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาภาวะวิกฤติต่างๆ รูปแบบและลักษณะของการบริการด้านนี้จะมีดังนี้ 1) บริการจัดให้พักอาศัยในบ้านพัก (Residential home) เป็นที่อยู่อาศัยที่จัดสำหรับผู้สูงอายุที่ไร้ผู้อุปการะ หรือมีปัญหาในการอยู่อาศัย ร่วมกับผู้อื่น 2) บริการบ้านกึ่งวิถี (Half way house) มีลักษณะคล้ายกับสถานพักฟื้น บ้านประเภทนี้ จัดสำหรับผู้สูงอายุที่เพิ่งหายป่วยจากโรงพยาบาล

4. การส่งเสริมให้เกิดความคงอยู่ของการติดต่อทางสังคม

ลักษณะที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ความต้องการด้านการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้บริการเพื่อให้เกิดความคงอยู่ของการติดต่อทางสังคมจึงได้ถูกจัดขึ้น ลักษณะกิจกรรมชนิดนี้ส่วนใหญ่จะเน้นด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การพบปะผู้อื่น และการคงอยู่ของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การจ้างงาน กิจกรรมรองลงไป ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ เช่น การให้คำแนะนำปรึกษา การให้บริการทางสุขภาพอนามัย เป็นต้น

5. การแก้ไขปัญหาและจัดบริการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมิได้สิ้นสุดเพียงการจัดให้มีบริการพื้นฐานตามความต้องการของชีวิตเท่านั้น แต่ผู้สูงอายุยังมีความต้องการอื่นๆ ด้วย ถึงแม้ว่าความต้องการเหล่านั้นจะได้รับการบำบัดแก้ไขแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ เช่น ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว จึงต้องมีบริการช่วยเหลือ ตัวอย่างอื่นๆ ของการช่วยเหลือ เช่น บริการทางด้านกฎหมาย เป็นต้น

การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุต้องมีความเหมาะสม และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้นั้น Coward ได้อธิบายไว้ ดังนี้ (บพิตร พันธุ์พินิจ, 2546, หน้า 20-21) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

1) บริการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการเข้ามาอยู่ในสังคม (Adjustive and Integrative Services) เป็นการจัดบริการที่มีจุดหมายไปที่ผู้เพิ่งเข้าสู่วัยสูงอายุที่จะต้องเข้ามาอยู่ในสังคมใหม่ และปรับตัวต่อบทบาทและสถานการณ์ใหม่ กิจกรรมต่างๆ ของบริการด้านนี้ เช่น การเป็นอาสาสมัคร หรือการทำงาน การให้คำปรึกษาแนะนำหลักการเกษียณอายุ การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับรายได้ และความทุกข์กังวลใจต่างๆ และการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

2) บริการที่ให้การสนับสนุน (Supportive Services) บริการประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายโดยมุ่งไปยังผู้สูงอายุที่มีอายุมากแล้ว กิจกรรมของบริการทางด้านนี้จะเป็นการช่วยให้เขาคงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตตามปกติ เช่น การเยี่ยมเยียนที่บ้าน การให้บริการดูแลรักษาสุขภาพ การให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น

3) บริการด้านที่พักอาศัย (Congregate and Shelter Care Services) การจัดที่พักรักษาและการให้การดูแลอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข

4) บริการทางสังคมด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัย (Protective Services) ผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับการถูกลดความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ อาจจะมี ความ

ต้องการทางด้านการป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิและสวัสดิการของพวกเขา กิจกรรมบริการ ประเภทนี้ได้แก่ บริการด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดการด้านการเงิน เป็นต้น

5) บริการทางด้านการอำนวยความสะดวกในการดูแลรักษาเฉพาะอย่าง (Specialized Terminal-Care Facilities and Services) บริการประเภทนี้จะมีจุดมุ่งหมายให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยพบกับความสะดวกในด้านการรับบริการรักษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมต่างๆ

4.3 การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย

สาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ และรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วยการตรากฎหมาย

นอกจากนั้นประเทศไทยยังใช้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุอยู่ภายใต้ปรัชญาการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุที่เน้นกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมโดยให้ผู้สูงอายุช่วยตนเอง ครอบครัว เกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือ สังคมรัฐเกื้อหนุน การตระหนักในคุณค่าและศักยภาพผู้สูงอายุ การสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชน ดังนั้นร่างแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ไว้ชัดเจนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ผู้สูงอายุมีสถานะดี ทั้งสุขภาพและจิต อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น มีหลักประกันมั่นคง อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของครอบครัวและชุมชน

การจัดสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบันคำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับการเป็นสากลโลก (ระพีพรรณ คำหอม, 2545, หน้า 25-26) คือ 1) สิทธิมนุษยชน (Human Right) 2) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) 3) ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) 4) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) 5) ความโปร่งใส (Transparency)

อนึ่งสำหรับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย รัฐธรรมนูญ (2550, หน้า 18-22) ได้สรุปภาพรวมการจัดสวัสดิการของประเทศไทยไว้ ดังนี้

1. แนวคิดด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบันที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคม เพื่อก่อให้เกิดสวัสดิการที่ดีต่อผู้สูงอายุนั้นมีหลากหลาย แต่ที่เป็นแนวคิดหลักในประเทศไทยปัจจุบันคือ แนวคิดคุณภาพชีวิต คือ 1) แนวคิดคุณภาพชีวิต คือ การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพประสบความสำเร็จในชีวิตและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีศักยภาพ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นผู้ที่ดูแลตนเองได้ (Self-care) พึ่งตนเองได้ (Self-reliance) ทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพของตนเอง ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับความเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง 2) แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ได้มีการกำหนดยุทธวิธีหลัก 2 ประการในการดำเนินงาน ได้แก่ การปกป้อง (Protection) และการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ซึ่งเป็นสิ่งที่มุ่งเสริมแรงแก่ประชาชนในทุกสถานการณ์ จึงเป็นแนวคิดที่ควรนำมาใช้ในการดำเนินงานกับผู้สูงอายุร่วมกับแนวคิดอื่น

2. รูปแบบของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนตามแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการ (Community-based approach) เป็นแนวคิดที่ได้แรงจูงใจและพัฒนามาจากแนวคิดการลดการพึ่งพิงจากบริการภายนอก (de-institutionalization) ในการปฏิบัติงานมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาบริการต่างๆ โดยชุมชน และมีการระดมความร่วมมือจากองค์กรภายนอกชุมชน และบุคลากรภายในชุมชน ซึ่งรูปแบบและลักษณะบริการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนจึงเป็นบริการที่จัดขึ้นทั้งจากชุมชน บริการที่จัดโดยองค์กรภายนอก และรวมทั้งบริการที่จัดร่วมกัน ได้แก่ 1) บริการดูแลในเวลากลางวันสำหรับผู้สูงอายุ (day care for older persons) เป็นบริการที่จัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านการดูแล ด้านเศรษฐกิจและสังคม 2) ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ (multipurpose senior center) เพื่อเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมบางอย่างตามความต้องการของตน เป็นที่ให้บริการต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเสริมสร้างภาวะทางร่างกาย แลสติปัญญา เพื่อมุ่งสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ลักษณะกิจกรรมในศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับการสมาคมและนันทนาการ เช่น การจัดงานรื่นเริงและวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การเรียนการศึกษาต่างๆ กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ เช่น การตรวจสุขภาพ การอบรมด้านสุขภาพ กิจกรรมด้านโภชนาการ เช่น บริการด้านโภชนาการแก่ผู้สูงอายุ เช่น การเขียน งานศิลปะ ดนตรี การเล่นเกม การรำและการเต้นรำ เป็นต้น กิจกรรมทางด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น 3) ชมรมผู้สูงอายุ (senior citizen club) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและองค์กรเพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม หรือจะเป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นจากการริเริ่มและก่อตั้งโดยผู้สูงอายุเอง 4) การดูแลจากเพื่อนบ้าน (neighborhood care) เป็นบริการที่ผู้สูงอายุได้รับจากเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติ หรือมีความคุ้นเคยกันจนเกิดเป็นความมีน้ำใจ ความสมัครใจในการช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยกันได้ 5) บริการส่งต่อ (referral program) เป็นบริการหนึ่งที่ประสานงานเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบกับทรัพยากรที่ต้องการอย่างเหมาะสม รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ 6) บริการจากอาสาสมัคร (voluntary service) อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุต้องเป็นผู้เสียสละเป็นพิเศษและมีความรู้เฉพาะด้าน การดำเนินงานของอาสาสมัครเป็นลักษณะกิจกรรมเยี่ยมบ้าน การดูแลให้คำปรึกษา 7) บริการที่จำเป็นอื่นๆ เช่น บริการรถรับ-ส่ง โดยองค์กรด้านชุมชนเป็นแหล่งทุนสนับสนุนและมีอาสาสมัครช่วยเหลือเพื่อนำผู้สูงอายุได้ให้บริการต่างๆ การพบปะเพื่อนฝูงและการเข้าร่วมกิจกรรม หรือการบริการทางกฎหมาย (legal service) เป็นบริการที่ชุมชนจัดให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งการช่วยดำเนินการด้านเอกสารและธุรการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือ

3. การจัดบริการสังคมของรัฐที่จัดให้ผู้สูงอายุ ระเบียบพรณ คำหอม, และคณะ (2547) ได้มีการประเมินภาพรวมของการจัดบริการสังคมของรัฐที่จัดให้ผู้สูงอายุ โดยเลือกบริการหลักๆ ที่สำคัญและเป็นที่รู้จัก ได้แก่ บริการสถานสงเคราะห์ บริการเบี้ยยังชีพ เป็นต้น ซึ่งเป็นการประเมินแนวคิดการจัดบริการ ลักษณะการดำเนินงานของแต่ละบริการ โอกาสเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ คุณภาพบริการ ความเพียงพอ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชน คือ การพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดการจัดบริการสวัสดิการสังคมของรัฐต่อผู้สูงอายุ

เป็นไปตามระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ใช้แนวคิดการสงเคราะห์ประชาชน (public assistance) โดยรัฐใช้รูปแบบสถาบัน (institutional model) ในการจัดบริการสวัสดิการสังคมเป็นหลัก เช่น การบริการสถานสงเคราะห์ บริการสังคมแบบสงเคราะห์เฉพาะหน้า บริการบัตรสุขภาพ ยกเว้น บริการเบี้ยยังชีพที่รัฐพยายามปรับแนวคิดใหม่โดยนำแนวคิดครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน (family and community based) มาใช้ในการให้บริการ 2) ลักษณะเป็นบริการสงเคราะห์เฉพาะหน้ามากกว่าการพัฒนาผู้สูงอายุให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว 3) บริการยังไม่เพียงพอไม่ทั่วถึง และตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ 4) คุณภาพของบริการไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ 5) กลไกการบริการเป็นแบบรวมศูนย์สั่งการ (top-down) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้เสนอแนะการดำเนินการไว้ ดังนี้ 1) ควรปฏิรูประบบสวัสดิการผู้สูงอายุ ตั้งแต่แนวคิด กลไก การบริหารจัดการ กลไกการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย 2) ควรณรงค์ให้แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมมากกว่าเป็นเรื่องหน่วยงานของรัฐ 3) ควรให้ความสำคัญของแนวคิด การจัดบริการเชิงบูรณาการใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน 4) เน้นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเป็นหลักมากกว่าการให้ความสำคัญกับเงินที่เป็นการจัดบริการแบบแยกส่วนเชิงสงเคราะห์ (residual model) กับผู้สูงอายุ 5) ควรสร้างเครื่องมือตรวจสอบ (means-test) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง 6) รูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลายมากกว่าการใช้รูปแบบเดียว (one size for all) ควรปรับวิธีการให้ “เบี้ยยังชีพ” จากรายบุคคลเป็นกลุ่ม โดยให้ในรูปแบบ “กองทุนผู้สูงอายุ” และให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเอง

5. แนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านการสงเคราะห์

5.1 แนวคิดพื้นฐาน

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การคิดและวางแผน การส่งเสริม และการพัฒนาผู้สูงอายุประกอบด้วย

1. การเห็นคุณค่าผู้สูงอายุ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และประชาคมกลุ่มองค์กรชุมชน ต้องมีค่านิยมที่เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุว่ามีความสำคัญต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น
2. เป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนักว่าการจัดสวัสดิการเพื่อการสงเคราะห์และพัฒนาผู้สูงอายุ ถือเป็นภารกิจและอำนาจหน้าที่สำคัญที่จะต้องให้บริการและจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
3. สร้างค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ถือเป็นความร่วมมือร่วมใจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ เพื่อให้การสงเคราะห์และพัฒนาผู้สูงอายุเป็นไปอย่างยั่งยืน

5.2 หลักการทำงาน การวางนโยบาย และวางแผนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

1. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยการรณรงค์ในเชิงความคิดเพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และก่อให้เกิดค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ซึ่งเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากร (Human resource) ที่สำคัญที่จะเป็นเสาหลักแห่งภูมิปัญญาให้กับท้องถิ่น และควรจะได้จัดเวที

ประชาคมเพื่อระดมความคิด วางนโยบายและแผนงาน เพื่อการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. ยึดหลักประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นที่เลี้ยง (Coaching) และเพื่อให้เป็นที่ปรึกษา แนะนำ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุรวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

3. ยึดหลักการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นจะต้องมีข้อมูลพื้นฐานด้านผู้สูงอายุ ที่จัดเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบและสามารถรู้จำนวน และโครงสร้างผู้สูงอายุของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการรู้ศักยภาพของผู้สูงอายุ ทั้งที่พึ่งตนเองได้ และพึ่งตนเองไม่ได้ ซึ่งจะต้องจัดไว้เป็นทำเนียบข้อมูลผู้สูงอายุ

4. ยึดหลักการเตรียมกลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงานบริการและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และอาสาสมัคร ตลอดจนการจัดให้มีคณะกรรมการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงต้องจัดการวางแผนเตรียมการในเรื่อง บุคลากร งบประมาณ สถานที่ เครื่องมือ และความรู้ความเข้าใจแนวทางการพัฒนา

5.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

หมวด 2

การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- (3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- (4) การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่นๆ
- (5) การสาธารณูปการ
- (6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
- (7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
- (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (9) การจัดการศึกษา
- (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

- (12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
 - (13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - (14) การส่งเสริมกีฬา
 - (15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - (16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
 - (17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 - (18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
 - (19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
 - (20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
 - (21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
 - (22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
 - (23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
 - (24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (25) การผังเมือง
 - (26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
 - (27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
 - (28) การควบคุมอาคาร
 - (29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - (30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - (31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้
- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
 - (2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
 - (3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
 - (4) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
 - (5) การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (6) การจัดการศึกษา
 - (7) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - (8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

- (9) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- (10) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม
- (11) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม
- (12) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ
- (13) การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
- (14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (15) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเอง หรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ

ร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ
ท้องถิ่นอื่น

- (16) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- (17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
- (18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- (19) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

- (20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
- (21) การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร
- (22) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (23) การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
- (24) จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขต

ในเขต
และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

- (25) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(26) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

(28) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

(29) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 18 ให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 และมาตรา 17

มาตรา 19 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ พิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของ ตนเองตามมาตรา 16

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่ จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 และมาตรา 17

มาตรา 20 ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในส่วนใด

มาตรา 21 บรรดาอำนาจและหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐตามกฎหมายรัฐอาจ มอบอำนาจและหน้าที่ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแทนได้

ในการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ในมาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 19 องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมมือกันดำเนินการหรืออาจร้องขอให้รัฐหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น แล้วแต่กรณี ดำเนินการแทนได้

มาตรา 22 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้เอกชนดำเนินการตามอำนาจและ หน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3

การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากร

มาตรา 23 เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้จากภาษี อากร ค่าธรรมเนียม และ เงินรายได้ดังต่อไปนี้

- (1) ภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- (2) ภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่
- (3) ภาษีป้ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
- (4) ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรที่ได้รับการจัดสรรในอัตราซึ่งเมื่อรวมกับการ จัดสรรตามมาตรา 24 (3) และมาตรา 25 (6) แล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้ หักส่วนที่ต้องจ่ายคืนแล้ว โดยเป็นหน้าที่ของ กรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ
- (5) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราซึ่ง เมื่อรวมกับอัตราตาม มาตรา (2) (4) แล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของอัตราภาษีที่จัดเก็บตามประมวล รัษฎากร โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ
- (6) ภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วย สุรา และค่าแสตมป์ยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตเทศบาลเมืองพัทยา และ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสิบของอัตรา ภาษีที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บและให้ถือเป็นภาษีและค่าแสตมป์ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเป็น หน้าที่ของกรมสรรพสามิตที่จะจัดเก็บ

(7) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน

(8) ภาษีการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(9) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(10) อากาศการฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์

(11) อากาศรังนกอีแอ่นตามกฎหมายว่าด้วยอากาศรังนกอีแอ่น

(12) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่หลังจากหักส่งเป็นรายได้ของรัฐ ในอัตราร้อยละสี่สิบแล้วดังต่อไปนี้

(ก) องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามประเภทนบัตร ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของเงินค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(ข) องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลอื่นที่อยู่ภายในจังหวัดที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามประเภทนบัตร ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของเงินค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(ค) องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลในจังหวัดอื่นให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของเงิน ค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(13) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมหลังจากหักส่งเป็นรายได้ของรัฐในอัตราร้อยละ สี่สิบแล้ว ดังต่อไปนี้

(ก) องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามสัมปทาน ให้ได้รับการจัดสรรใน อัตราร้อยละสี่สิบของเงินค่าภาคหลวงปิโตรเลียมที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(ข) องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลอื่นที่อยู่ภายในจังหวัดที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามสัมปทาน ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของเงินค่าภาคหลวงปิโตรเลียมที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(ค) องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลในจังหวัดอื่น ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของเงิน ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมที่จัดเก็บได้ภายในเขต

(14) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีทุนทรัพย์ภายในเขต ทั้งนี้ ตาม ประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด

(15) ค่าธรรมเนียมสนามบินตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามอัตราและวิธีการที่คณะ กรรมการกำหนด

(16) ค่าธรรมเนียมดังต่อไปนี้ โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสิบของค่าธรรมเนียมที่มี การจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้น

(ก) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

(ข) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(17) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้เทศบาล เมืองพัทยา และ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการภายในเขตท้องถิ่นนั้นๆ และให้ตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ในกรณีกฎหมายกำหนดให้เทศบาลเป็น

ผู้จัดเก็บค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับให้นำรายได้มาแบ่งให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ภายในเขตจังหวัดตามที่คณะกรรมการกำหนด

(18) ค่าใช้น้ำบาดาลตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามสัดส่วนที่คณะกรรมการกำหนด

(19) ค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่จัดให้มีขึ้น

(20) รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นของเทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 24 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมีรายได้จากภาษีอากรค่าธรรมเนียมและเงินรายได้ ดังต่อไปนี้

(1) ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับน้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซลและน้ำมันที่ คล้ายกัน ก๊าซปิโตรเลียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตจังหวัด โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติม ไม่เกินลิตรละสิบสตางค์สำหรับน้ำมันและกิโลกรัมละไม่เกินสิบสตางค์สำหรับก๊าซปิโตรเลียม

(2) ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับยาสูบ ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตจังหวัด โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บ เพิ่มเติมไม่เกินมวนละสิบสตางค์

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรที่ได้รับการจัดสรรในอัตราซึ่งเมื่อรวมกับอัตราตามมาตรา 23 (4) และ มาตรา 25 (26) แล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้หักส่วนที่ต้องจ่ายคืนแล้ว โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ

(4) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราซึ่งเมื่อรวมกับอัตราตาม มาตรา 23 (5) แล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของอัตราภาษีที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ

(5) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน

(6) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(7) อากรรังนกอีแอ่นตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น

(8) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละยี่สิบของค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บ ได้ภายในเขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น

(9) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละยี่สิบของค่า ภาคหลวงปิโตรเลียมที่จัดเก็บได้ภายในเขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น

(10) ค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยออกข้อบัญญัติเรียกเก็บจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมาย ว่าด้วยโรงแรม

(11) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้องค์การบริหารส่วน จังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นและให้ตกเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

(12) ค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดให้มีขึ้น

(13) รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 25 กรุงเทพมหานครอาจมีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้ดังต่อไปนี้

(1) ภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน

(2) ภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่

(3) ภาษีป้ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย

(4) ภาษีบำรุงกรุงเทพมหานครสำหรับน้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซลและน้ำมันที่คล้ายกัน ก๊าซ ปิโตรเลียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติมได้ไม่ เกินอัตราละสิบสตางค์สำหรับน้ำมันและไม่เกินกิโลกรัมละสิบสตางค์สำหรับก๊าซปิโตรเลียม

(5) ภาษีบำรุงกรุงเทพมหานครสำหรับยาสูบซึ่งเก็บจากการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติมได้ไม่เกินมวณละสิบสตางค์

(6) ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรที่ได้รับการจัดสรร ในอัตราซึ่งเมื่อรวมกับอัตราตามมาตรา 23 (4) และ มาตรา 24 (3) แล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้หักส่วนที่ต้องจ่ายคืนแล้ว โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ

(7) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสิบของ อัตราภาษีที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ

(8) ภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา และค่าแสตมป์ ยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ซึ่งเก็บจากการค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสิบของอัตราภาษีที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บ และให้ถือเป็นภาษีและค่าแสตมป์ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพสามิตที่จะจัดเก็บ

(9) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(10) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน

(11) ภาษีการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(12) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ที่จัดเก็บภายในเขตของกรุงเทพมหานคร ในอัตราร้อยละสี่สิบของ ค่าภาคหลวงแร่ที่กรมทรัพยากรธรณีจัดเก็บได้จริง

(13) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมที่จัดเก็บภายในเขตของกรุงเทพมหานคร ในอัตราร้อยละสี่สิบของค่าภาคหลวงปิโตรเลียมที่กรมทรัพยากรธรณีจัดเก็บได้จริง

(14) อากรการฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์

(15) ค่าธรรมเนียมบำรุงกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติเรียกเก็บจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม

(16) ค่าธรรมเนียมสนามบินตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามอัตราและวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(17) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีทุนทรัพย์ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด

(18) ค่าธรรมเนียมดังต่อไปนี้ โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสิบของค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(ก) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

(ข) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(19) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้กรุงเทพมหานครเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการภายในเขตของกรุงเทพมหานคร และให้ตกเป็นรายได้ของกรุงเทพมหานคร

(20) ค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่กรุงเทพมหานครจัดให้มีขึ้น

(21) รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นของกรุงเทพมหานคร

มาตรา 26 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองรูปแบบพิเศษไม่เต็ม พื้นที่จังหวัด มีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้อื่น ตามมาตรา 23

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่จังหวัด มีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้อื่นตามมาตรา 23 และมาตรา 24

มาตรา 27 ภาษีและอากรประเภทอื่นนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 26 อาจกำหนดให้เป็นภาษีและอากรร่วมกันระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออาจกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภาระหน้าที่และงบประมาณจากราชการส่วนกลางมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรตามวรรคหนึ่งในแต่ละปี ให้คณะกรรมการพิจารณา กำหนดโดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

มาตรา 28 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีรายรับดังต่อไปนี้

(1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) รายได้จากสาธารณูปโภค

(3) รายได้จากการพาณิชย์และการทำกิจการ ไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคล

อื่น หรือจากสหการ

(4) ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ ค่าตอบแทน หรือรายได้อื่นใดตามที่
มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ค่าบริการ

(6) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อื่น

(7) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ องค์กรต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

(8) รายได้จากการจำหน่ายพันธบัตร

(9) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือนิติบุคคลต่างๆ

(10) เงินกู้จากต่างประเทศ องค์กรต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

(11) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้

(12) เงินช่วยเหลือหรือเงินค่าตอบแทน

(13) รายได้จากทรัพย์สินของแผ่นดิน หรือรายได้จากทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจที่
ดำเนินการเพื่อมุ่งหากำไรในเขต ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(14) รายได้จากค่าธรรมเนียมพิเศษ

การออกพันธบัตรตาม (8) การกู้เงินจากองค์กร หรือนิติบุคคลต่างๆ ตาม (9) การกู้เงิน
ตาม (10) และรายได้ ตาม (13) ให้ออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยได้รับความเห็นชอบจาก
คณะรัฐมนตรี

มาตรา 29 การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับรายได้ตามหมวดนี้ให้เป็นไป
ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข อัตราการจัดสรร การนำส่งเงินรายได้และการได้รับเงินรายได้สำหรับ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่มีการกำหนดรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องใดมีกฎหมายอื่น
บัญญัติไว้และเป็นการ กำหนดรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องเดียวกับที่บัญญัติไว้แล้ว
ในบทบัญญัติเกี่ยวกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหมวดนี้ ให้ใช้บทบัญญัติตามหมวดนี้
บังคับแทนบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ทั้งนี้ ถ้าการกำหนดรายได้ในเรื่องใดมีกฎหมายกำหนด
หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข อัตราการจัดสรร การนำส่งเงินรายได้และการได้รับเงินรายได้ใช้บังคับอยู่
แล้ว ให้ใช้บังคับตามกฎหมายเช่นว่านั้นไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการประกาศของคณะกรรมการตาม
วรรคหนึ่ง แต่ถ้าการกำหนดรายได้ในเรื่องใดยังไม่มีกฎหมายเช่นว่านั้นให้การกำหนดรายได้ตาม
บทบัญญัติในหมวดนี้มีผลใช้บังคับเมื่อมีประกาศของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมอบให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นอื่น จัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าตอบแทน หรือรายได้อื่นใด เพื่อ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็ได้ ทั้งนี้ โดยให้คิดค่าใช้จ่ายได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่
กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 30 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลาดังนี้

(ก) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการค้าระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ข) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(2) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน โดยใน ระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำนวน ประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินระยะเวลาสี่ปี

(3) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

(4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละสี่สิบห้า และโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า โดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

การเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล ตามวรรคหนึ่งให้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจการบริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง และให้เป็นไปตามภารกิจที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถ่ายโอนเพิ่มขึ้นภายหลังปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็น ประการใดเงินอุดหนุนที่จัดสรรให้ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าเงินอุดหนุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 2ก วันที่ 8 มกราคม 2550)

(5) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณสุขในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

มาตรา 31 ในการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้ามีกฎหมายใดบัญญัติไว้ในลักษณะที่เป็นผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ได้ด้วยตนเอง หรือมีลักษณะเป็นการซ้ำซ้อนกับการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณสุขระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น ให้คณะกรรมการรายงานต่อรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการให้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวต่อไป

มาตรา 32 ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณสุขที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการให้บริการสาธารณสุขเป็นส่วนรวมด้วย

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) จัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการการกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคไปสู่ส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างระบบการถ่ายเทกำลังคนสู่ท้องถิ่น และสร้างระบบความก้าวหน้าสายอาชีพที่เหมาะสม

แผนปฏิบัติการตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติ และกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนด้วย

มาตรา 33 เมื่อคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามมาตรา 32 แล้ว ให้เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ แล้วรายงานต่อรัฐสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับต่อไป แผนปฏิบัติการที่ประกาศใช้บังคับตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนั้น

ในกรณีที่สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างที่แผนปฏิบัติการใช้บังคับ คณะกรรมการอาจดำเนินการปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้นได้

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบทุกปี ในกรณีที่มิมีปัญหาอุปสรรคไม่อาจดำเนินการตามแผนปฏิบัติการได้ ให้คณะกรรมการรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้วย

มาตรา 34 ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนการกำหนดอำนาจและหน้าที่และการจัดสรรรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายหลังจากที่ได้ดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปแล้ว โดยต้องพิจารณาทบทวนใหม่ทุกระยะเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่มีการกำหนดอำนาจ และหน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรรายได้ ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดอำนาจและหน้าที่และการจัดสรรรายได้เพื่อกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทเฉพาะกาล

มาตรา 35 ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการจัดทำแผนตามมาตรา 30 และแผนปฏิบัติการตามมาตรา 32 ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่กรรมการเริ่มปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 36 ในวาระเริ่มแรก ให้นายกรัฐมนตรีจัดให้มีการเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสรรหา ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 6 ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 37 ในวาระเริ่มแรก เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการตาม พระราชบัญญัตินี้ นายกรัฐมนตรีอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการได้ตามที่เห็นสมควร

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
(ชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 114 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542

6.โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

เกิดจากแนวความคิดของชมรมผู้สูงอายุตำบลเขาพระงาม ที่ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันว่า ควรจะมีรูปแบบของการเตรียมความรู้การอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุ ในระยะ 8-10 ปีในเขตเทศบาลตำบลเขาพระงามซึ่งจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากที่ชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงามไปร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุในท้องถิ่นอื่น ๆ ปรากฏว่า มีการรวมกลุ่มและปรับปรุงเป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลตำบลเขาพระงามที่ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันมอบเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่วัดบ่อแก้วและวัดสิริจันทรมิตรวิหาร โดยมีกิจกรรม เช่น ออกกำลังกาย ตรวจสอบสุขภาพ นวดแผนไทย ตัดผม และมีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรที่จะได้จัดเป็นระบบโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในเทศบาลตำบลเขาพระงาม โดยให้เทศบาลตำบลเขาพระงามเป็นผู้สนับสนุน

โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาจะเป็น เรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดย วิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คง คุณค่าคู่กับชุมชน

กลุ่มผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของผู้ประสภาวะยากลำบากสูงกว่าวัยอื่นทั้งหมด ความยากจนเป็นปัจจัยแรกที่ทำให้นำมาสู่ภาวะดังกล่าว เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ไม่มี หลักประกันทั้งในรูปแบบบำนาญ เงินออม และมีโอกาสจำกัดที่จะทำงานภาคแรงงานในระบบ เนื่องจากมีการศึกษาน้อย ขาดความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องนำความรู้มา สร้างผลผลิตของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลเขาพระงามให้เกิดมูลค่าเพิ่มมาก ยิ่งขึ้น การสร้างความรู้แก่ผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีขวัญและกำลังใจในการ เรียนรู้และสามารถเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน เทศบาลตำบลเขาพระงาม มีนโยบายส่งเสริมพัฒนาการแก่ผู้สูงอายุโดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในรูปแบบที่ หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา สังกัดเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ริเริ่มมา จากโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ด้อยโอกาส โดยใช้บ้านเป็นเตียง นอน และจากการประชุมปรึกษาหารือของชมรมผู้สูงอายุตำบลเขาพระงาม ก่อตั้งโดยท่านนายกพล สวัสดิ์ ถือคง นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระงาม โดยจัดตั้งโรงเรียนเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2557 ปัจจุบันประชากรในตำบลเขาพระงาม มีจำนวนทั้งสิ้น 27,821 คน แบ่งเป็นชาย 17,729 คน หญิง 10,092 คน รวม 11,468 ครัวเรือน จากจำนวนประชากรแบ่งเป็นผู้สูงอายุในตำบลเขาพระงาม จำนวน 3,120 คน คิดเป็นร้อยละ 11.21 ของผู้สูงอายุในตำบลเขาพระงาม

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน “มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนปราชญ์ ท้องถิ่น พื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงวัย” คำขวัญ “สุขภาพจิตแจ่มใส สูงวัยอย่างมีคุณภาพ”

วัตถุประสงค์ของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

1. เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมและบริการสำหรับผู้สูงอายุ
3. เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมอาชีพและการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชน
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพกาย จิตใจ และสังคม
5. เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

คณะผู้ก่อตั้งโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา

1. นายพูลศักดิ์ ถ้อยคง นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระงาม
2. นางนฤมล อภิวันท์ รองนายกเทศมนตรีตำบลเขาพระงาม
3. นายโตมร ไอร์ส เลขานุการนายกเทศมนตรีฯ
4. นายณรงค์ ศรีธรรมมา ผู้อำนวยการโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา

คณะกรรมการบริหารโรงเรียน

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. นางน้ำฝน ถ้อยคง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี กรรมการที่ปรึกษา
2. นายธานี มาลีหอม นายอำเภอเมืองลพบุรี กรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการ

1. นายพูลสวัสดิ์ ถ้อยคง นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระงาม ประธานกรรมการ
2. นางนฤมล อภิวันท์ ประธาน อสม.ตำบลเขาพระงาม กรรมการ
3. ท่านเจ้าคุณพระอนันตสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดสิรินจันทรมิตรวรวิหาร กรรมการ
4. รศ.ดร.สรายุทธ เสี่ยงยม ผู้แทนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี กรรมการ
5. นพ.สมชาย โอวัฒนาพานิช รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระนารายณ์ กรรมการ
6. นางทับทิม สัมฤทธิ์เปี่ยม ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาพระงาม กรรมการ
7. ผู้แทนโรงพยาบาลอานันทมหิดล กรรมการ
8. นายวีระพงษ์ ศิริ ผู้แทนอัยการจังหวัดลพบุรี กรรมการ
9. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี กรรมการ
10. ผู้แทนสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี กรรมการ
11. ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดลพบุรี กรรมการ
12. พันเอกวิเศษ จันทรมาศ ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลเขาพระงาม กรรมการ
13. ดร.ณรงค์ ศรีธรรมมา ผู้อำนวยการโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา เลขานุการ
14. ส.อ.สุรศักดิ์ ปุ่นเอื้อง ปลัดเทศบาลตำบลเขาพระงาม ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน

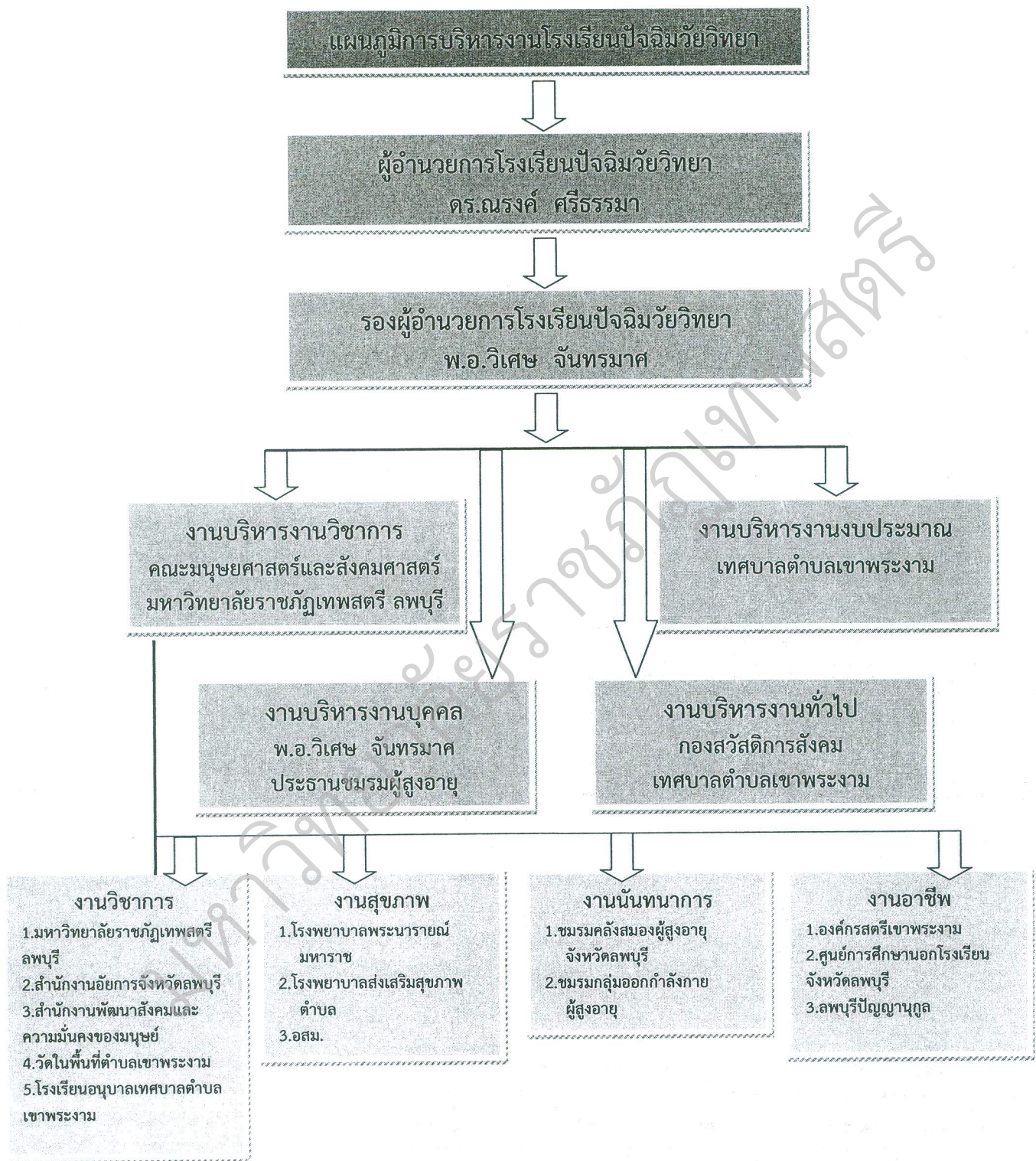
1. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลเขาพระงาม ประธานกรรมการ
2. ประธานสภาเทศบาลตำบลเขาพระงาม กรรมการ
3. รองประธานสภาเทศบาลตำบลเขาพระงาม กรรมการ
4. เลขานุการสภาเทศบาลตำบลเขาพระงาม กรรมการ
5. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเขาพระงาม กรรมการ
6. ผู้อำนวยการโรงเรียนลพบุรีปัญญานุกูล กรรมการ
7. ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกกระเทียมวิทยาลัย กรรมการ

8.ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศิริจันทร์นิมิตร(ประจักษ์ประชานุกูล)	กรรมการ
9.ผู้อำนวยการโรงเรียนศูนย์การbinทหารบกอุปถัมภ์	กรรมการ
10.ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งสิงห์โต	กรรมการ
11.ผู้อำนวยการโรงเรียนกองบินโคกกระเทียม	กรรมการ
12.เจ้าอาวาสวัดศิริจันทร์นิมิตรวรวิหาร	กรรมการ
13.เจ้าอาวาสวัดทุ่งสิงห์โต	กรรมการ
14.เจ้าอาวาสวัดหนองเสา	กรรมการ
15.เจ้าอาวาสวัดศาลาแดง (พำนักสงฆ์บวรบรรพต)	กรรมการ
16.เจ้าอาวาสบ่อแก้ว	กรรมการ
17.เจ้าอาวาสวัดป่าธรรมวิสุทธิมงคล	กรรมการ
18.ประธาน อสม.ตำบลเขาพระงาม	กรรมการ
19.กศน.ตำบลเขาพระงาม	กรรมการ
20.ชมรมดนตรีไทยผู้สูงอายุ	กรรมการ
21.ชมรมกลุ่มออกกำลังกายผู้สูงอายุ	กรรมการ
22.ศูนย์การทหารปืนใหญ่	กรรมการ
23.ศูนย์การbinทหารบก	กรรมการ
24.กองคลังแสง กรมสรรพาวุธทหารบก	กรรมการ
25.กองบิน 2	กรรมการ
26.หัวหน้าส่วนราชการเทศบาลตำบลเขาพระงาม	กรรมการ
27.ปลัดเทศบาลตำบลเขาพระงาม	เลขานุการ

คณะกรรมการนักเรียน

1.พ.อ.วิเศษ จันทรมาศ	หมู่ที่ 9	ประธานนักเรียน
2.นายผดุง อัมพรมณี	หมู่ที่ 8	รองประธานนักเรียน
3.พ.ต.พิจิตร ประคองศรี	หมู่ที่ 5	รองประธานนักเรียน
4.นางจำปี ไตรอุโฆษ	หมู่ที่ 6	เหรัญญิก
5.นางรัชนิย์บูล เทียงธรรม	หมู่ที่ 3	กรรมการ
6.นางสมพงษ์ แดงประเสริฐ	หมู่ที่ 3	กรรมการ
7.ร.อ.สำรวย โปธิแสร์	หมู่ที่ 9	กรรมการ
8.นายสนธิ บุญฤทธิ	หมู่ที่ 1	กรรมการ
9.นายสำรวย ชันเกษตร	หมู่ที่ 7	เลขานุการ

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา

รูปแบบกิจกรรมได้แบ่งออกเป็น กิจกรรมภายในโรงเรียน และกิจกรรมภายนอกโรงเรียน
ดังนี้

กิจกรรมภายในโรงเรียน ได้แก่

1. ส่งเสริมสุขภาพอนามัย จัดให้มีมุมออกกำลังกายและการให้ความรู้เรื่องการดูแล
สุขภาพ
2. สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จัดให้มีมุมบริการข่าวสาร
ความรู้ด้านสุขภาพ ด้านกฎหมาย ด้านการศึกษา ฯลฯ และให้มีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง
ผู้สูงอายุ
3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านอาชีพ จัดให้มีการฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและมุม
จำหน่ายผลิตภัณฑ์
4. ส่งเสริมการผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการรับงานไปทำที่บ้าน
5. การถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การจัดกิจกรรมนันทนาการ ศาสนา ประเพณี
7. จัดให้มีระบบฐานข้อมูลของผู้สูงอายุในพื้นที่
8. จัดให้มีบริการให้คำปรึกษาตามความต้องการของผู้สูงอายุ
9. เป็นหน่วยงานประสานงานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
10. การพัฒนาศักยภาพคณะทำงานด้านผู้สูงอายุ

กิจกรรมภายนอกโรงเรียน ได้แก่

1. การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ
2. การเยี่ยมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย
3. การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง เดือดร้อน
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญา
5. จิตอาสา
6. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย
7. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
8. การศึกษาดูงาน
9. ศูนย์สามวัย
10. มิตรภาพบำบัด
11. ธรรมโอสถ
12. การออกกำลังกาย
13. การประชาคมผู้สูงอายุในแต่ละเดือน

กำหนดการเปิด-ปิดเรียน

1 พฤษภาคม – 30 กันยายน ของทุกปี (20 สัปดาห์)

กำหนดเวลาเรียน

เรียนสัปดาห์ละ 1 วัน โดยเรียนทุกวันพุธ เวลาเรียน 08.30 – 14.00 น.

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) งานวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนสุเหร่าลาแขก จำนวน 83 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งมีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นที่น่าไปใช้ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ในการบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นรายด้านโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูตามแนวคิดของโรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่าด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านความหวาด อังว้าง และปัจจัยด้านความสุขกายสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหาย และเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกหาในสิ่งที่ต้องการ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล, จินตนา สนามชัยสกุล, และณัฐกานต์ วัฒนวงศ์พิภักษ์ (2557) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านตัว 2) ศึกษาบทบาทครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ 4) พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้ 1) การศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง โรคที่เป็นกันมากคือความดันโลหิตสูง มีความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เองเกือบ

หมด รวมทั้งสามารถทำงานบ้านได้เอง มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมที่ชอบและต้องการให้โรงเรียนจัดคือ การให้ความรู้การดูแลสุขภาพ รองลงมาคือ การตรวจสุขภาพและกิจกรรมนันทนาการ สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุดคือ อยากระวังโรงเรียนมีสถานที่กว้างขวาง 2) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และดูแลรักษาพยาบาลเจ็บป่วย ได้รับความอบอุ่นไม่ถูกทอดทิ้ง ส่วนชุมชนไม่มีโครงการใดๆ สนับสนุนผู้สูงอายุ ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนหลักคือ ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 และสำนักงานพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนและจัดสรรงบประมาณ 3) โรงเรียนมีโครงสร้างใหญ่ มีคณะกรรมการจำนวนมาก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารมี 7 ฝ่าย คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปฏิบัติงานโดยอาสาสมัคร จำนวน 7 คน รับผิดชอบเป็นครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูผู้ทำกิจกรรม และครูผู้สอน ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จคือ มีครูที่เกษียณอายุราชการที่มีจิตอาสา มีความสามารถเฉพาะตัวมาช่วยปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง เสียสละ โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน และมีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมดี ให้นักเรียนนำอาหารมารับประทานร่วมกัน แบ่งปันกันทำให้เกิดความรักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา 4) ในการพัฒนาโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ อาคารสถานที่คับแคบ จึงมีการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน และศักยภาพผู้สูงอายุ ส่วนการแก้ปัญหาขาดอาสาสมัครพบว่า วิธีคัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพ และมีความสามารถได้ผลมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วยกันชักชวนคนใกล้ชิด คนรู้จักมาช่วยงาน การกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจ ใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน ใช้ประเมินก่อนเข้าเรียนและหลังเรียนในแต่ละภาคเรียน

ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์ (2557) การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยทำการศึกษาดังตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การอยู่ร่วมกันของครอบครัว ตัวแปรด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมเวลาว่างและระยะเวลาในการเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ ที่มีสมมติฐานว่ามีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการวัดคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ จำนวน 124 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การอยู่ร่วมกันกับครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม กิจกรรมยามว่างและระยะเวลาในการเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ โดยมีผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ และการอยู่ร่วมกับครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และกิจกรรมยามว่างไม่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรีผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในโรงเรียนปทุมวิไลวิทยาทั้งหมดทุกคน จำนวน 60 คน รวมทั้ง คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน ครูผู้สอน และชมรมผู้สูงอายุ

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาคำตอบที่เป็นจริงครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษารูปแบบและตัวอย่างในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจากงานวิจัย

1.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียน โดยการศึกษาแบบสอบถามผู้สูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดประเด็นที่จะสอบถาม

1.3 การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้สอบถามข้อมูล กำหนดประเด็นโดยศึกษาจากตัวอย่างแบบสอบถาม นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาสถานภาพผู้สูงอายุในโรงเรียน กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านบุคคลผู้สูงอายุ ข้อมูลด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ และข้อมูลความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน

1.5 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. การศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา และกิจกรรมที่ดำเนินการ ศึกษาจากเอกสาร แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน ครูผู้สอน และหน่วยงานที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลเขาพระงาม เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารโรงเรียน ระบบและกลไกการทำงาน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุรวมทั้งการวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งในการวัดและประเมินผลผู้เรียนนั้นโดยการศึกษาแบบสอบถามความคิดเห็นจากครูผู้สอน และรวบรวมประเด็นจากคำถามนำว่า นักเรียนได้อะไรจากการมาโรงเรียนมาโรงเรียนดีอย่างไร รวมทั้งการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน และชมรมผู้สูงอายุ ดำเนินการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหาร นำมาพัฒนากระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้นและต่อเนื่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุในโรงเรียนโดยใช้แบบสอบถาม และได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยไม่ใช้แบบสอบถาม และการสังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วม กับคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน ครูผู้สอน หน่วยงานภาครัฐต่างๆที่ให้การสนับสนุน ชมรมผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่รับผิดชอบของเทศบาล ตำบลเขาพระงาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสถานภาพ ศักยภาพและความต้องการพัฒนาโรงเรียนของผู้สูงอายุ ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียน กิจกรรมที่จัด และการพัฒนาโรงเรียน นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยไม่ใช้แบบสอบถาม และการสังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วม จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา ที่ความ ให้ความหมาย จัดหมวดหมู่ อธิบายความและเรียบเรียงพัฒนาวิเคราะห์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียน และศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

4.1 ผลการศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อยู่ในโรงเรียนปทุมวิไลวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม จำนวน 60 คน

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ การอยู่ร่วมกันของครอบครัว อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ การอยู่ร่วมกันของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมในเวลาว่าง ระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการให้มีในโรงเรียน ความคาดหวังที่ผู้สูงอายุต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังนี้

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	
	(N=60)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	31.67
หญิง	41	68.33
อายุ		
ต่ำกว่า 60 ปี	5	8.33
ระหว่าง 60-69 ปี	38	63.33
ระหว่าง 70-79 ปี	16	26.67
80 ปีขึ้นไป	2	3.33
การศึกษา		
ประถมศึกษา	29	48.33
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	14	23.33
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	9	15.00
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	8	13.33

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	
	(N=60)	ร้อยละ
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่		
1-3 คน	54	90.00
4-6 คน	5	8.33
ไม่ระบุ	1	1.67
การอยู่ร่วมกันของครอบครัว		
อยู่คนเดียว	5	8.33
อยู่กับคู่สมรส	33	55.00
อยู่กับบุตรหลาน	17	28.33
อยู่กับญาติพี่น้อง	5	8.33
อาชีพหลักปัจจุบัน		
เกษตรกรกรรม	-	0.00
ค้าขาย	-	0.00
รับจ้าง	3	5.00
ข้าราชการบำนาญ	25	41.67
แม่บ้าน	28	46.67
อื่น ๆ	4	6.67
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	7	11.67
5,001-10,000 บาท	29	48.33
10,001-15,000 บาท	7	11.67
15,001 ขึ้นไป	7	11.67
ไม่ระบุ	10	16.67
รายได้ส่วนใหญ่มาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บุตรหลาน	26	43.33
ญาติพี่น้อง	2	3.33
เงินบำเหน็จ/บำนาญ	26	43.33
เบี้ยยังชีพ	24	40.00
รับจ้าง	7	11.67
อื่น ๆ	6	10.00

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	
	(N=60)	ร้อยละ
การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา		
ไม่ได้เข้าร่วม	5	8.33
ทำบุญในวันพระ	45	75.00
ใส่บาตร	8	13.33
อื่น ๆ	2	3.33
กิจกรรมในเวลาว่าง		
ดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ	19	31.67
ออกกำลังกาย	6	10.00
ไปเยี่ยมญาติ/เพื่อน	3	5.00
เลี้ยงหลาน	5	8.33
ไปวัดทำบุญ	25	41.67
อื่น ๆ	2	3.33
ระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ		
ต่ำกว่า 1 ปี	3	5.00
1 - 2 ปี	52	86.67
มากกว่า 2 ปีขึ้นไป	5	8.33
รวม	60	100.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.30 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.33 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.33 จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 การอยู่ร่วมกันของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 55.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.33 รายได้ส่วนใหญ่มาจาก บุตร และเงินบำเหน็จ/บำนาญ คิดเป็นร้อยละ 43.33 การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ทำบุญในวันพระ คิดเป็นร้อยละ 75.00 กิจกรรมในเวลาว่างส่วนใหญ่ไปวัดทำบุญ คิดเป็นร้อยละ 41.67 และระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในระหว่าง 1-2 ปี คิดเป็นร้อยละ 86.67

ตอนที่ 2 ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

ตาราง 3 แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กิจกรรมที่ต้องการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย	43	71.70
ออกกำลังกายและกีฬา	40	66.70
ทำงานศิลปะและหัตถกรรม	48	80.00
การทำอาหาร/แต่งบ้าน/จัดแต่งสวน/ปลูกต้นไม้ดอกไม้	55	91.70
การเล่นดนตรี เต้นรำ ร้องเพลงและการแสดง	53	88.30
กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม	38	63.30
อบรมพัฒนาอาชีพหารายได้	40	66.70
กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ	51	85.00
กิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษาออกสถานที่	56	93.30
เรียนหนังสือ	21	35.00
ตรวจสุขภาพ	33	55.00
อื่น ๆ		0.00

จากตาราง 3 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ต้องการกิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษาออกสถานที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.30 รองลงมา กิจกรรมการทำอาหาร แต่งบ้าน จัดแต่งสวน ปลูกต้นไม้ดอกไม้ คิดเป็นร้อยละ 91.70 กิจกรรมการเล่นดนตรี เต้นรำ ร้องเพลงและการแสดง คิดเป็นร้อยละ 88.30 กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 85.00 กิจกรรมทำงานศิลปะและหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 80.00 กิจกรรมการให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ 71.70 กิจกรรมออกกำลังกาย และกิจกรรมอบรมพัฒนาอาชีพหารายได้ คิดเป็นร้อยละ 66.70 กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 63.30 กิจกรรมตรวจสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 55.00 และกิจกรรมเรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 35.00 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงความคิดเห็นต่อความต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ความต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มีสถานที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม มีสวนหย่อม	48	80.00
เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ	55	91.70
มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย	51	85.00
เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ	55	91.70
อื่นๆ	4	6.70

จากตาราง 4 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ และเป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 91.70 รองลงมา มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 85.00 และมีสถานที่กว้างขวางร่มรื่น สวยงาม มีสวนหย่อม คิดเป็นร้อยละ 80.00

4.2 การศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

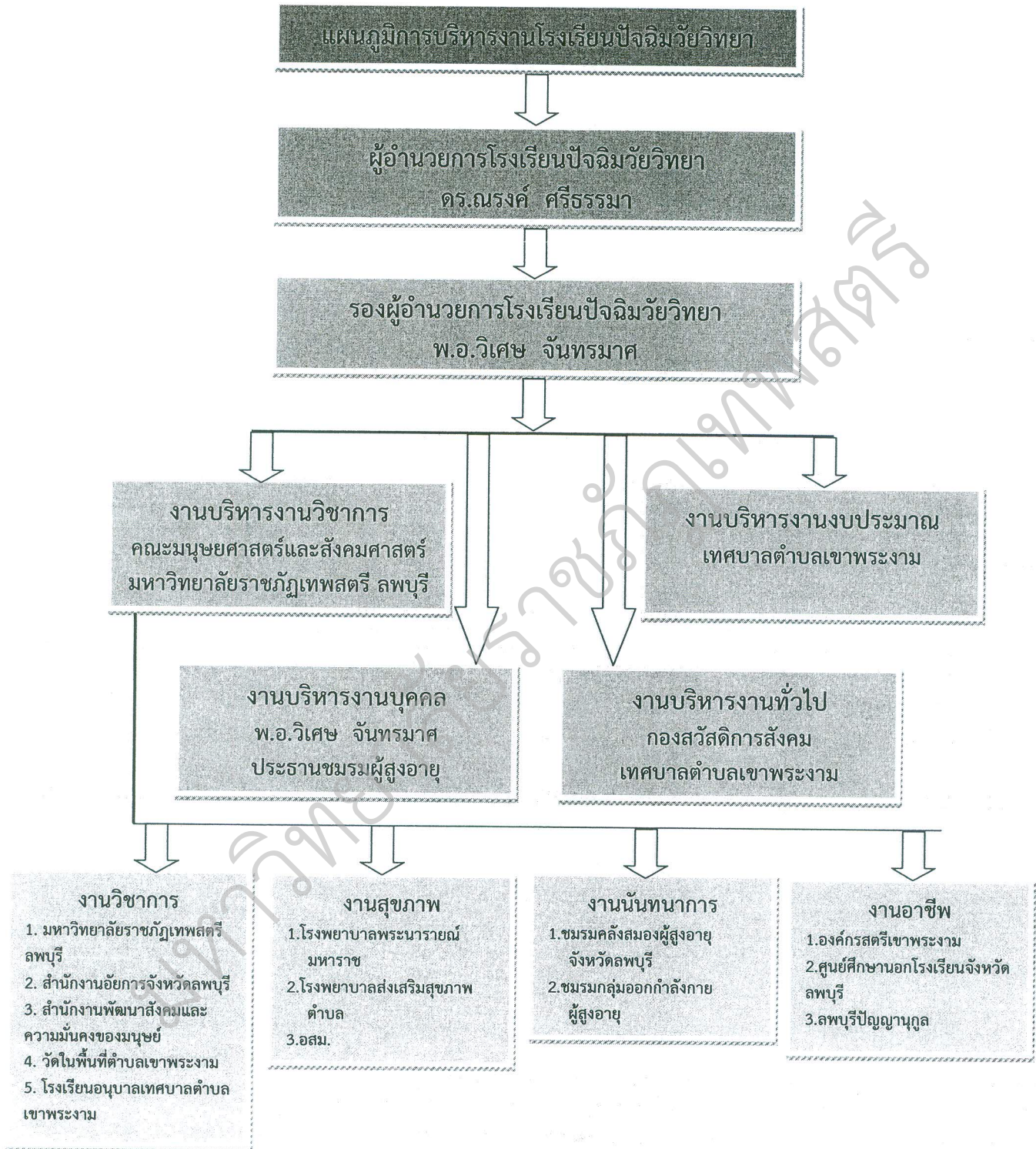
โดยการศึกษาจากเอกสาร แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการสนทนากลุ่มผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน ครูผู้สอน และชมรมผู้สูงอายุ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 โครงสร้างของการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ผลจากการศึกษาโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี พบว่า มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 แผนงาน คือ

- 1) งานบริหารงานวิชาการ โดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียนดูแลรับผิดชอบในการประสานจัดหาวิทยากรจิตอาสา โดยขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐในจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคม มาให้ความรู้ ทักษะการใช้ชีวิตให้กับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานสุขภาพ งานนันทนาการ และงานอาชีพ
- 2) งานบริหารงานงบประมาณ โดยเทศบาลตำบลเขาพระงามดูแลรับผิดชอบในการบริหารงานด้านการเงิน การเบิกจ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา
- 3) งานบริหารงานบุคคล โดยชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบประสานงานระหว่างโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาและผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่าย
- 4) งานบริหารงานทั่วไป โดยกองสวัสดิการการสังคม เทศบาลตำบลเขาพระงามเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการประสานงานทั่วไป ประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ภายในโรงเรียน รวมถึง การจัดตารางการเรียนการสอนและอุปกรณ์การเรียน

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา

ภาพ 4 แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา

4.2.2 คณะกรรมการ

โรงเรียนปทุมวิไลวิทยามีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ที่ปรึกษา 2 คน ประธาน 1 คน กรรมการ 14 คน เลขานุการ 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและพิจารณาให้ความเห็นการดำเนินงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของเทศบาลและชมรมผู้สูงอายุ สนับสนุนในด้านแผนงานต่าง ๆ เช่น งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป โดยมีการประชุมปีละ 2 ครั้ง

2. คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน กรรมการ 25 คน และเลขานุการ 1 คน ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เสนอแผนการพัฒนาโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ

3. คณะกรรมการนักเรียน ประกอบด้วย ประธานนักเรียน 1 คน รองประธานนักเรียน 2 คน เภรียญิก 1 คน กรรมการ 4 คน และเลขานุการ 1 คน ทำหน้าที่บริหารงานกิจกรรมนักเรียนทั้งภายในและภายนอก รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานนักเรียน ส่งเสริมในด้านสวัสดิการ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ประชาสัมพันธ์กิจกรรมในเรื่องต่าง ๆ ให้กับโรงเรียน

4.2.3 ครูผู้สอน

โดยได้ดำเนินการจัดสรรบุคลากรจากตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนปทุมวิไลวิทยาที่ผ่านมาพบว่า

ตาราง 5 แสดงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และความช่วยเหลือ

หน่วยงานช่วยเหลือ/สนับสนุน	ความช่วยเหลือ/สนับสนุน
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	วิทยากรให้ความรู้การพัฒนาบุคลากร และความรู้ด้านกฎหมายในชีวิตประจำวัน
2. สำนักงานอัยการจังหวัดลพบุรี	วิทยากรด้านกฎหมายนำรู้ด้วยผู้สูงอายุ
3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	วิทยากรด้านระเบียบของผู้สูงอายุ สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ
4. วัดในพื้นที่ตำบลเขาพระงาม	วิทยากรด้านพิธีกรรมทางศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ
5. โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเขาพระงาม	เครือข่ายศูนย์ 3 วัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กนักเรียน
6. โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช	วิทยากรให้ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ โภชนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การดูแลตัวเองอย่างไรให้มีความสุขรวมถึงให้บริการตรวจสุขภาพ

ตาราง 5 (ต่อ)

หน่วยงานช่วยเหลือ/สนับสนุน	ความช่วยเหลือ/สนับสนุน
7. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	วิทยากรให้ความรู้การส่งเสริมสุขภาพเบื้องต้น การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
9. ชมรมคลังสมองผู้สูงอายุจังหวัดลพบุรี	วิทยากรในด้านศาสนพิธี ภูมิปัญญาท้องถิ่น
10. ชมรมกลุ่มออกกำลังกายผู้สูงอายุ	ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย เช่น รำไทเก๊ก เต้นรำ เป็นต้น
11. องค์การสตรีเขาพระงาม	ให้ความรู้ในด้านอาชีพ งานประดิษฐ์ งานฝีมือ และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ
12. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดลพบุรี	ส่งเสริมในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
13. ลพบุรีปัญญาอนุกุล	ส่งเสริมในด้านอาชีพ อุปกรณ์การฝึก

4.2.4 หลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียน

โรงเรียนปทุมวิไลวิทยาภายใต้ความดูแลของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้มีการออกแบบหลักสูตรไว้ โดยมีรายวิชาหลักทั้งหมด 5 รายวิชา ได้แก่ 1. รายวิชาสุขศึกษา สุขภาพ 2. รายวิชาสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญา 3. รายวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4. รายวิชาอาชีพและสวัสดิการทางสังคม และ 5. รายวิชาระบบข้อมูลผู้สูงอายุและนันทนาการ โดยในแต่ละรายวิชามีรายละเอียด วัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชาที่เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน/สื่อที่ใช้สอน ระยะเวลาและผู้รับผิดชอบ ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน ดังนี้

ตาราง 6 แสดงรายละเอียดของหลักสูตรโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา

ชื่อวิชา	วัตถุประสงค์	กรอบเนื้อหา	วิธีการ/สื่อ	ระยะเวลา/ ผู้รับผิดชอบ
สุขศึกษา สุขภาพ	เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุตามวัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงการอบรม อพส. การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ	-ปัญหาของผู้สูงอายุ -การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจและสังคม -ภาวะสุขภาพโรคและอุบัติเหตุที่พบบ่อย -การดูแลและรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ	การบรรยาย ภาพวีดิทัศน์ สไลด์ เอกสาร	5 สัปดาห์ กองสาธารณสุข

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อวิชา	วัตถุประสงค์	กรอบเนื้อหา	วิธีการ/สื่อ	ระยะเวลา/ ผู้รับผิดชอบ
		-ทักษะการปฏิบัติ หน้าที่การทำงาน ของ อผส. -โภชนาการ อาหารที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ -การดูแลสุขภาพ ด้วยการพึ่งพา ตนเอง(หมอเขียว)		
สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิ ปัญญา	เพื่อส่งเสริม สนับสนุนด้านสังคม ศาสนา พังเทศน์ การปฏิบัติธรรม การ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางวัฒนธรรม เพื่อ อนุรักษ์สืบสาน ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น เพื่อให้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นได้มี โอกาสถ่ายทอดองค์ ความรู้ภูมิปัญญา	-กิจกรรมสอน หลานหลาน -การจัดงาน -สมุนไพรรูป ลูกประคบ ยา -การนวดแผนไทย -ธรรมโอสถ -พังเทศน์ ปฏิบัติ ธรรม	การบรรยาย ภาพวิดีโอ สไลด์ เอกสาร ปฏิบัติจริง	4 สัปดาห์ กองสาธารณสุข กองการศึกษา กองสวัสดิการ
วิชาการ เทคโนโลยี สารสนเทศ	เพื่อให้ผู้สูงอายุมี ความรู้ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศให้เป็น ประโยชน์รู้เท่าทัน การเคลื่อนไหวของ การเปลี่ยนแปลง เช่น ข้อมูลข่าวสาร การใช้โทรศัพท์เพื่อ ขอความช่วยเหลือ	-การใช้ คอมพิวเตอร์ Internet, Face book, E-mail เป็นต้น -การเข้าไปอ่าน ความรู้เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุ เช่น กฎหมาย, พ.ร.บ.	การบรรยาย ภาพวิดีโอ สไลด์ กระดาน อัจฉริยะ เอกสาร ฝึก ทดลองปฏิบัติ จริง	4 สัปดาห์ กองการศึกษา

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อวิชา	วัตถุประสงค์	กรอบเนื้อหา	วิธีการ/สื่อ	ระยะเวลา/ ผู้รับผิดชอบ
	การใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ ฝึกการใช้สมอง และ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	ผู้สูงอายุ, สวัสดิการด้านต่าง ๆ -การใช้โทรศัพท์ การติดต่อสื่อสาร หมายเลขโทรศัพท์ ที่สำคัญ การแจ้ง เหตุ		
อาชีพและ สวัสดิการทาง สังคม	เพื่อสร้างความ มั่นคง การมีรายได้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการ จัดบริการและ สวัสดิการทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ รวมถึง การเข้าใจรูปแบบ การจัดบริการและ สวัสดิการทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุ	-การประกอบ อาชีพที่เอื้อกับ ผู้สูงอายุ -การออมเงิน กองทุนสวัสดิการ ชุมชน -บทบาทและ บริการของรัฐใน การจัดบริการและ สวัสดิการทาง สังคมในชุมชนที่ เหมาะสม และ สอดคล้องกับ บริบทของพื้นที่ -พ.ร.บ.กฎหมาย ระเบียบสวัสดิการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ	อาชีพ การ ปฏิบัติจริง จัดตั้งกลุ่ม อาชีพตาม ความถนัด การ บรรยาย เอกสาร	5 สัปดาห์ กองสวัสดิการ
ระบบข้อมูล ผู้สูงอายุและ นันทนาการ	-เพื่อให้มีการนำ ข้อมูลเป็นพื้นฐานใน การทำงานกิจกรรม/ โครงการเพื่อ สามารถออกแบบ/ กิจกรรมที่	-ออกแบบสำรวจ ข้อมูลผู้สูงอายุ -สำรวจข้อมูล -ประมวลผลข้อมูล -วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล	การบรรยาย การประชุม กลุ่มย่อย เวที การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ลงพื้นที่ สำรวจ จัดเก็บ	2 สัปดาห์ กองสวัสดิการ กองสาธารณสุข

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อวิชา	วัตถุประสงค์	กรอบเนื้อหา	วิธีการ/สื่อ	ระยะเวลา/ ผู้รับผิดชอบ
	สอดคล้องกับปัญหา ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ มีความเดือดร้อน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้ดูแลเพื่อ พัฒนาระบบการ ดูแลผู้สูงอายุ โดย เน้นการต่อยอดและ พัฒนาระบบการ ดูแลผู้สูงอายุภายใต้ ศักยภาพของชุมชน ท้องถิ่น -เพื่อให้ผู้สูงอายุมี พัฒนาการในด้าน ร่างกายและจิตใจ ด้วยกิจกรรม นันทนาการ เช่น การออกกำลังกาย ฟิสิกส์บำบัด รำไท เก๊ก ฯลฯ	-นำข้อมูลที่ได้มา ใช้กับการทำงาน ด้านผู้สูงอายุ -นันทนาการ สันทนาการ -ออกกำลังกาย ฟิสิกส์บำบัด รำ ไทเก๊ก	ข้อมูล วิกิทัศน์ เอกสาร	

โดยแต่ละรายวิชามีรายละเอียดเนื้อหาของวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ซึ่ง
เอื้อต่อครูผู้สอนในการวางแผนการสอนให้ครอบคลุมและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ทางโรงเรียนได้
วางไว้ดังนี้

ตาราง 7 แสดงรายละเอียดของเนื้อหาวิชา

ที่	วิชา	เนื้อหาวิชา	หมายเหตุ
1	สุขศึกษา สุขภาพ	-สุขภาพของผู้สูงอายุในปัจจุบัน -โรคและความพิการที่เกิด ความเสื่อม แนวทางและการป้องกัน -การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสรีระของผู้สูงอายุ -ปัญหาโภชนาการในผู้สูงอายุ	

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	วิชา	เนื้อหาวิชา	หมายเหตุ
		<ul style="list-style-type: none"> -ความต้องการสารอาหารและพลังงานในแต่ละวัยของผู้สูงอายุ -ประเภทของอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ -อาหารที่เหมาะสมในผู้สูงอายุเฉพาะโรค -ความสำคัญของการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ -ที่มาและสาเหตุของความเครียด -ผลกระทบของความเครียดต่อคุณภาพชีวิตและฮอร์โมนในร่างกาย -วิธีการจัดการกับความเครียด -การดูแลสุขภาพด้วยการพึ่งพาตนเอง (หมอเขียว) 	
2	สังคม ศาสนา วัฒนธรรมภูมิปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> -ฟังก์ชัน ปฏิบัติธรรม -ธรรมโอสถ -การนวดแผนไทย -ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำข้าวต้มลูกโยน -ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำข้าวกล้องงอก -ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำใบย่านาง 	
3	เทคโนโลยีสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> -ทำความรู้จักกับคอมพิวเตอร์ -ประโยชน์และการใช้งานของคอมพิวเตอร์ -แนะนำส่วนประกอบต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ -รู้จักวิธีเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ -ทำความรู้จักและฝึกการใช้เมาส์และแป้นพิมพ์ -ทำความรู้จักกับโปรแกรมหลักของคอมพิวเตอร์ -เรียนรู้วิธีการเปิด-ปิดโปรแกรม -การเข้าเว็บไซต์อย่างง่าย ๆ เพื่อสืบค้นหาข้อมูล -การเข้าเว็บไซต์เพื่อความบันเทิง -การดูแลและรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ 	
4	อาชีพและสวัสดิการ ทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> -ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายมรดก -ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ -การส่งเสริมอาชีพจักสานเส้นพลาสติก -การส่งเสริมอาชีพการทำดอกไม้จันทน์ 	
5	ระบบข้อมูลผู้สูงอายุ และนันทนาการ	<ul style="list-style-type: none"> -สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย -กิจกรรมนันทนาการและการออกกำลังกาย -การเล่นดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย -เพลงร่ำวงและการร่ำวง 	

และทางโรงเรียนปทุมวิไลวิทยาได้จัดตารางเรียนไว้ให้กับนักเรียนอย่างชัดเจน โดยกำหนดเป็นกลุ่มวิชาตามหลักสูตร และได้กำหนดเวลาเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน เรียนทุกวันพุธ เวลาเรียน 08.30 - 14.00 น. รวม 20 สัปดาห์ ซึ่งแต่ละรายวิชา ก็จะมีกิจกรรมย่อยในแต่ละสัปดาห์ที่สับเปลี่ยนกันไป ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนี้

ตาราง 8 แสดงตารางเรียนของโรงเรียนปทุมวิไลวิทยา

ครั้งที่	08.30-09.00 น.	09.00-12.00 น.	12.00-13.00 น.	13.00-14.00 น.	หมายเหตุ
พุธที่ 1	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สุขศึกษา สุขภาพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 2	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สุขศึกษา สุขภาพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 3	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สุขศึกษา สุขภาพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 4	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สุขศึกษา สุขภาพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 5	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สุขศึกษา สุขภาพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 6	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	ระบบข้อมูล ผู้สูงอายุ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 7	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	ระบบข้อมูล ผู้สูงอายุ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 8	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 9	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	

ตาราง 8 (ต่อ)

ครั้งที่	08.30-09.00 น.	09.00-12.00 น.	12.00-13.00 น.	13.00-14.00 น.	หมายเหตุ
พุธที่ 10	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 11	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 12	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	วิชาการ เทคโนโลยี สารสนเทศ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 13	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	วิชาการ เทคโนโลยี สารสนเทศ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 14	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	วิชาการ เทคโนโลยี สารสนเทศ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 15	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	วิชาการ เทคโนโลยี สารสนเทศ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 16	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	สวัสดิการทาง สังคม พ.ร.บ., กฎหมาย,ระเบียบ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 17	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	อาชีพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 18	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	อาชีพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 19	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	อาชีพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	
พุธที่ 20	กิจกรรมหน้าเสาธง/ ลงทะเบียนเรียน	อาชีพ	พักรับประทาน อาหารกลางวัน	ทบทวน-กิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	

และนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมภายนอกโรงเรียน ได้แก่ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การเยี่ยมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง เดือดร้อน การถ่ายทอดภูมิปัญญา จิตอาสา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ การศึกษาดูงาน ศูนย์สามวัย มิตรภาพบำบัด ธรรมโอสถ การออกกำลังกาย การประชาคมผู้สูงอายุในแต่ละเดือน

4.2.5 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียน

เพื่อศึกษาพัฒนาการของนักเรียนหลังจากที่เข้ามาเป็นนักเรียน โดยใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร พบว่าครูผู้สอนจะสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ตั้งใจและตรงต่อเวลา ในด้านความรู้ความเข้าใจนั้นนักเรียนมีการสื่อสารได้ตรงประเด็น เรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ครูผู้สอนได้ถ่ายทอดและสามารถฝึกปฏิบัติได้

และในการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนโดยผู้วิจัยได้ใช้คำถามนำว่า ทำไมจึงชอบมาโรงเรียน มาโรงเรียนได้อย่างไร ซึ่งนักเรียนตอบคำถามและให้ข้อคิดเห็นอย่างกว้างขวาง สรุปได้ดังนี้

1. อยากมีเพื่อนใหม่ อยู่บ้านคนเดียวเหงา ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสุข สนุกสนาน ได้พบปะพูดคุยกันช่วยเหลือแบ่งปันกัน
2. ได้ความรู้ ได้ออกกำลังกายทำให้ไม่เครียด ได้พัฒนาสมอง
3. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิทยากร เพื่อนในรุ่นเดียวกัน ทำให้ได้ความรู้เพิ่มจากสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน
4. สุขภาพแข็งแรง รวมถึงสุขภาพจิตดีขึ้น รู้จักวิธีการดูแลตัวเองช่วยเหลือตัวเองไม่เป็นภาระของลูกหลาน
5. มีความสุข ป่วยแล้วก็ยังอยากมาเรียน ไม่อยากอยู่บ้าน อยากเจอเพื่อน ได้รับประทานอาหารร่วมกัน

รวมถึงข้อเสนอแนะของนักเรียนที่ต้องการให้มีกิจกรรมในโรงเรียนได้แก่ สอนทำเบเกอรี่ / อาหารประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น รำ เซิ้ง รำวงมาตรฐานและ กิจกรรมสันตนาการ (ร้อง เต้น รำ) และความคาดหวังที่นักเรียนต้องการ คือ อยากให้มีโรงเรียนแบบนี้ตลอดไป ให้มีหนังสือที่หลากหลายกว่านี้ ให้มีสถานที่นั่งพักผ่อน (สวนหย่อม) ให้มีอาจารย์มาสอนเต็มวัน

4.3 การวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนปงฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนปงฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ร่วมกับคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และคณะกรรมการนักเรียน พบว่า

ตาราง 9 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จุดแข็ง	โอกาส
<p>1.เกิดจากแนวคิดของชมรมผู้สูงอายุเขาพระงาม ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารท้องถิ่น (เทศบาลตำบลเขาพระงาม) และหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วม</p> <p>2.มีหลักสูตรที่ชัดเจนโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้เรียน</p> <p>3.มีการให้บริการรถรับ-ส่ง อุปกรณ์การเรียนและชุดนักเรียน ให้กับผู้สูงอายุรวมถึงมีอาหารว่างและอาหารกลางวันบริการ</p> <p>4.ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างดี มีความสนใจกระตือรือร้นโดยไม่เกียจคร้าน</p> <p>5.นักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญ ทำให้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่โรงเรียนจัดกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนเขาพระงามเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีการศึกษาดี ส่วนใหญ่รับราชการ</p>	<p>1.นโยบายของรัฐบาลมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ มีหน่วยงานที่ดูแลให้ความช่วยเหลือและจัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เทศบาลตำบลเขาพระงาม</p> <p>2.เทศบาลตำบลเขาพระงาม มีเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน ค่อนข้างมากทำให้สามารถขอรับความช่วยเหลือได้</p> <p>3.เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับหน่วยงานที่สนใจในการจัดตั้งเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ</p>
<p>1.นักเรียนผู้สูงอายุมาเรียนไม่สม่ำเสมอ และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเก่าๆ ไม่ค่อยมีนักเรียนใหม่เข้ามาสมัครเรียน</p> <p>2.เกณฑ์การประเมินผลในหลักสูตรเป็นเพียงการเช็คเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 จึงทำให้ไม่สามารถวัดได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนได้วางไว้หรือไม่</p>	<p>1.ผู้สูงอายุในตำบลเขาพระงามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มติดบ้าน และติดเตียง ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับกลุ่มติดสังคม</p> <p>2.โรงเรียนอยู่ห่างไกลจากชุมชนมาก เดินทางไปมาไม่สะดวก</p>

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาการบริหารงานโรงเรียนและปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุในโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 1-3 คน การอยู่ร่วมกันของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรส ประกอบอาชีพแม่บ้าน มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท รายได้ส่วนใหญ่มาจากบุตร และเงินบำเหน็จ/บำนาญ มีความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เอง การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ทำบุญในวันพระและในเวลาว่างไปวัดทำบุญ และระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในระหว่าง 1-2 ปี การแสดงความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการกิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษานอกสถานที่มากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมการทำอาหาร แต่งบ้าน จัดแต่งสวน ปลูกต้นไม้ดอกไม้ และกิจกรรมเล่นดนตรี เต้นรำ ร้องเพลงและการแสดง ในความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อความต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ต้องการให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ และต้องการเป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุมากที่สุด รองลงมา ต้องการให้มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย

5.1.2 ศึกษาสรุปการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา พบว่า

1) โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน เป็นผู้รับผิดชอบดูแล

2) คณะกรรมการบริหาร มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 3 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ที่ปรึกษา 2 คน ประธาน 1 คน กรรมการ 14 คน เลขานุการ 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน กรรมการ 25 คน เลขานุการ 1 คน และคณะกรรมการนักเรียน ประกอบด้วย ประธานนักเรียน 1 คน รองประธานนักเรียน 2 คน เทรย์ญิก 1 คน กรรมการ 4 คน และเลขานุการ 1 คน

3) ครูผู้สอน เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรีที่เป็นเครือข่ายทางสังคมที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาในการจัดวิทยากรมาให้ความรู้

โดยแบ่งตามความรู้ ความสามารถความถนัดและประสบการณ์ ดังนี้ 1.งานวิชาการ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สำนักงานอัยการจังหวัดลพบุรี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วัดในพื้นที่ตำบลเขาพระงาม โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเขาพระงาม 2.งานสุขภาพ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ โรงพยาบาลนารายณ์มหาราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 3.งานนันทนาการ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ ชมรมคลังสมองผู้สูงอายุจังหวัดลพบุรี ชมรมกลุ่มออกกำลังกายผู้สูงอายุ 4.งานอาชีพ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ องค์กรสตรีเขาพระงาม ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี ลพบุรีปัญญาคุณ

4) หลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียน ในหลักสูตรของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา มีรายวิชาหลักทั้งหมด 5 รายวิชา ได้แก่ 1.รายวิชาสุขศึกษา สุขภาพ 2.รายวิชาสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญา 3.รายวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4.รายวิชาอาชีพและสวัสดิการทางสังคม และ 5.รายวิชาระบบข้อมูลผู้สูงอายุและนันทนาการ โดยแต่ละรายวิชามีรายละเอียดวัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาวิชาที่เรียน วิธีการสอน ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบ ซึ่งกำหนดเวลาเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน เรียนทุกวันพุธ เวลาเรียน 08.30-14.00 น. รวม 20 สัปดาห์ตลอดหลักสูตร และยังมีกิจกรรมภายนอกโรงเรียน รวมทั้งบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ

5) การวัดผลและการประเมินผลผู้เรียน ใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยจะสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ตั้งใจ และตรงต่อเวลา แต่จะมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้สูงอายุเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ครูผู้สอนได้ถ่ายทอด และสามารถฝึกปฏิบัติได้ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในการมาโรงเรียน ความต้องการและความคาดหวัง พบว่า อยากมีเพื่อนใหม่ ได้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิทยากร เพื่อนในรุ่นเดียวกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีความสุข สนุกสนาน สุขภาพแข็งแรง ช่วยเหลือแบ่งปันกัน กิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมสอนทำอาหาร เบเกอรี่ กิจกรรมนันทนาการ (ร้อง เต้น รำ) กิจกรรมประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

6) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา คือ เทศบาลตำบลเขาพระงาม ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ การประสานเครือข่าย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและให้การสนับสนุน มีเป้าหมายและหลักสูตรที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

5.2 อภิปรายผล

รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา อยู่ภายใต้การสนับสนุนและการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อันเกิดจากแนวคิด และความต้องการของชมรมผู้สูงอายุ เขาพระงามที่เห็นว่าควรมีรูปแบบของการเตรียมความรู้การอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุในระยะ 8- 10 ปี ในเขตเทศบาลตำบลเขาพระงามจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และจากที่ชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงามไปร่วมกิจกรรมกับชมรมผู้สูงอายุในท้องถิ่นอื่น ๆ ปรากฏว่าในท้องถิ่นอื่นนั้นมีการรวมกลุ่ม และปรับปรุงเป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และประกอบกับทางเทศบาลตำบลเขาพระงามก็ได้จัดกิจกรรมต่างๆในวันมอบเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่วัดบ่อแก้ว และวัดสิริจันทรมิตรวิหาร โดยมีกิจกรรม เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ นวดแผนไทย ตัดผม และมีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นประจำทุกเดือน จึงเห็นควรที่จะได้จัดเป็นรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในเทศบาลตำบลเขาพระงาม โดยได้มีการจัดทำประชาคม และมีมติเห็นสมควรให้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีรูปแบบการบริหารงานโรงเรียน ดังนี้

5.2.1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน

โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานหลายชุด ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน และคณะกรรมการนักเรียน แต่ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานและขับเคลื่อนให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ของโรงเรียน คือ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ที่มีโครงสร้างการบริหารงานแบ่งออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ(2557) ที่พบว่าโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) มีโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการจำนวนมาก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารมี 7 ฝ่าย คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์ มาช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนโดยการบริหารงานทั้ง 4 งานนั้นมีหน่วยงานภายในของเทศบาลตำบลเขาพระงามรับผิดชอบอย่างชัดเจน ได้แก่ กองสวัสดิการสังคม กองสาธารณสุข กองการศึกษา เป็นต้น ทำให้การบริหารงานโรงเรียนมีความเข้มแข็ง และมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ (2557) ที่บทบาทหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) จะตกอยู่ที่ครูที่เป็นอาสาสมัครเพียง 7 คน ที่ทำหน้าที่ทุกอย่าง ตั้งแต่การบริหารจัดการ การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการหางบประมาณมาสนับสนุน อีกทั้งโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาได้มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนภายในจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นพลังเข้มแข็งในการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนงานโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5.2.2 หลักสูตร และกิจกรรมที่จัดในโรงเรียน

โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา มีการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุนั้น ออกแบบโดยยึดหลักสัดส่วนในวิชาชีวิต (50%) วิชาชีพ (30%) และวิชาการ (20%) เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความเบื่อหน่าย ในหลักสูตรประกอบไปด้วยเนื้อหารายวิชา และคำอธิบายรายวิชา จำนวน 5 รายวิชาหลัก ได้แก่ 1.วิชาสุขศึกษา สุขภาพ 2.วิชาสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญา 3.วิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศ 4.วิชาอาชีพและสวัสดิการทางสังคม และ 5.วิชาการระบบข้อมูลผู้สูงอายุและนันทนาการ โดยแต่ละรายวิชานั้นจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ กรอบเนื้อหา วิธีการ/สื่อ ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบ ส่งผลให้ครูผู้สอนได้วางแผนการสอนครอบคลุมและเหมาะสมตามเนื้อหาวิชา และออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายที่คำนึงถึงกิจกรรมที่ผู้สูงอายุมีความสนใจ จำเป็นต่อชีวิต เพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาทักษะ ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ อีกทั้งมีการจัดตารางเรียนไว้ทั้งหมด 20 สัปดาห์ตามแผนที่วางไว้ โดยได้กำหนดวันเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน คือ ทุกวันพุธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ (2557) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมในโรงเรียนสร้างสุข (ผู้สูงวัย) มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่หลากหลาย กำหนดวันเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน คือ ทุกวันศุกร์ หลักสูตรของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาได้กำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ และพัฒนาการทางด้านกาย จิต อารมณ์ และสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้นเมื่อโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยามีเป้าหมาย และหลักสูตรที่ชัดเจน ทำให้มีแผนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และหลากหลาย ทั้งกิจกรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมนอกโรงเรียนนั้นทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่าก็คือ การได้ไปถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเด็กนักเรียนที่โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเขาพระงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริลักษณ์ รื่นวงศ์ (2557) ที่พบว่า การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ควรมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าต่อสังคม เช่น เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นวิทยากรให้ความรู้ เป็นต้น และเมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้สูงอายุในโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุข สนุกสนาน ได้รับความรู้เพิ่มจากสิ่งที่ไม่เคยรู้ รู้จักวิธีการดูแลตัวเอง ช่วยเหลือตัวเองไม่เป็นภาระลูกหลาน มีเพื่อนใหม่ ช่วยเหลือแบ่งปันกัน และได้รับประทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมมีความหลากหลายในแต่ละสัปดาห์ทำให้ไม่น่าเบื่อหน่าย

5.2.3 ครูผู้สอน

เทศบาลตำบลเขาพระงามมีศักยภาพในการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรีในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน โดยมาเป็นคณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียนที่ได้ให้ตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการ ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน มาให้ความรู้ ประสบการณ์ตรงแก่นักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียน เกิดความหลากหลายทำให้นักเรียนไม่

เกิดความเบื่อหน่าย เป็นการประสานพลังในการทำงานร่วมกันและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ (2557) ที่พบว่า โรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) มีอาสาสมัครที่เป็นครูเกษียณอายุราชการเข้ามาช่วยเป็นวิทยากร โดยไม่หวังผลตอบแทน มีความสามารถ นำกิจกรรมเก่ง ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อ และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์

5.2.4 การวัดผลและประเมินผล

โรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมและบริการสำหรับผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพกาย จิตใจ และสังคม ภายใต้กรอบแนวคิดโรงเรียนที่ได้วางเป้าหมายในการพัฒนาผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกาย จิต อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่พบว่าทางโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยานั้นยังขาดตัวชี้วัดในการวัดผลและประเมินผลผู้สูงอายุในโรงเรียนที่ชัดเจน ว่าผู้สูงอายุมีการพัฒนาการอย่างไรหลังเรียนจบหลักสูตรแล้ว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ (2557) ที่พบว่า การพัฒนาตัวชี้วัดและพัฒนาการประเมินความพึงพอใจตามตัวชี้วัดด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วมของครู และนักเรียนผู้สูงอายุ ควรมีการวัดผลนักเรียนใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ความแข็งแรงของร่างกาย สุขภาพอนามัย ด้านจิตใจ ความสุข สนุกสนานเบิกบานใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม การมีเพื่อน มีเครือข่าย ด้านสติปัญญา การมีความรู้ มีสติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการวัดโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของตนเอง วัดก่อนเรียน หลังเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ดังนั้นโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา ควรที่จะมีการกำหนดวิธีการวัดและการประเมินผลไว้ในหลักสูตร โดยกำหนดไว้ในรายวิชาและกิจกรรมที่ดำเนินการ ว่าผู้สูงอายุได้รับความรู้ และมีพัฒนาการตามที่โรงเรียนได้กำหนดไว้หรือไม่ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุอย่างไร อีกทั้งควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อนำผลมาพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา ได้แก่

1. เทศบาลตำบลเขาพระงามให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ การประสานเครือข่าย ในการผลักดันให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้และดำเนินการไปอย่างราบรื่น
2. มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง กล่าวคือ มีเครือข่ายทางสังคมภายในกลุ่มหรือในหมู่สมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน และการให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เช่น คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน เพื่อประสานพลังในการทำงานร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน

3. มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนถือเป็นการกำหนดทิศทางการทำงานที่สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเขาพระงาม และเครือข่าย ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันและการจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ถือเป็นกลไกในการเชื่อมร้อยความเป็นกลุ่ม และความเป็นชุมชนของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้บรรลุผล

4. ผู้สูงอายุในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้ การปรับภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนและอื่น ๆ ภายในโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นกลไกสำคัญ ทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

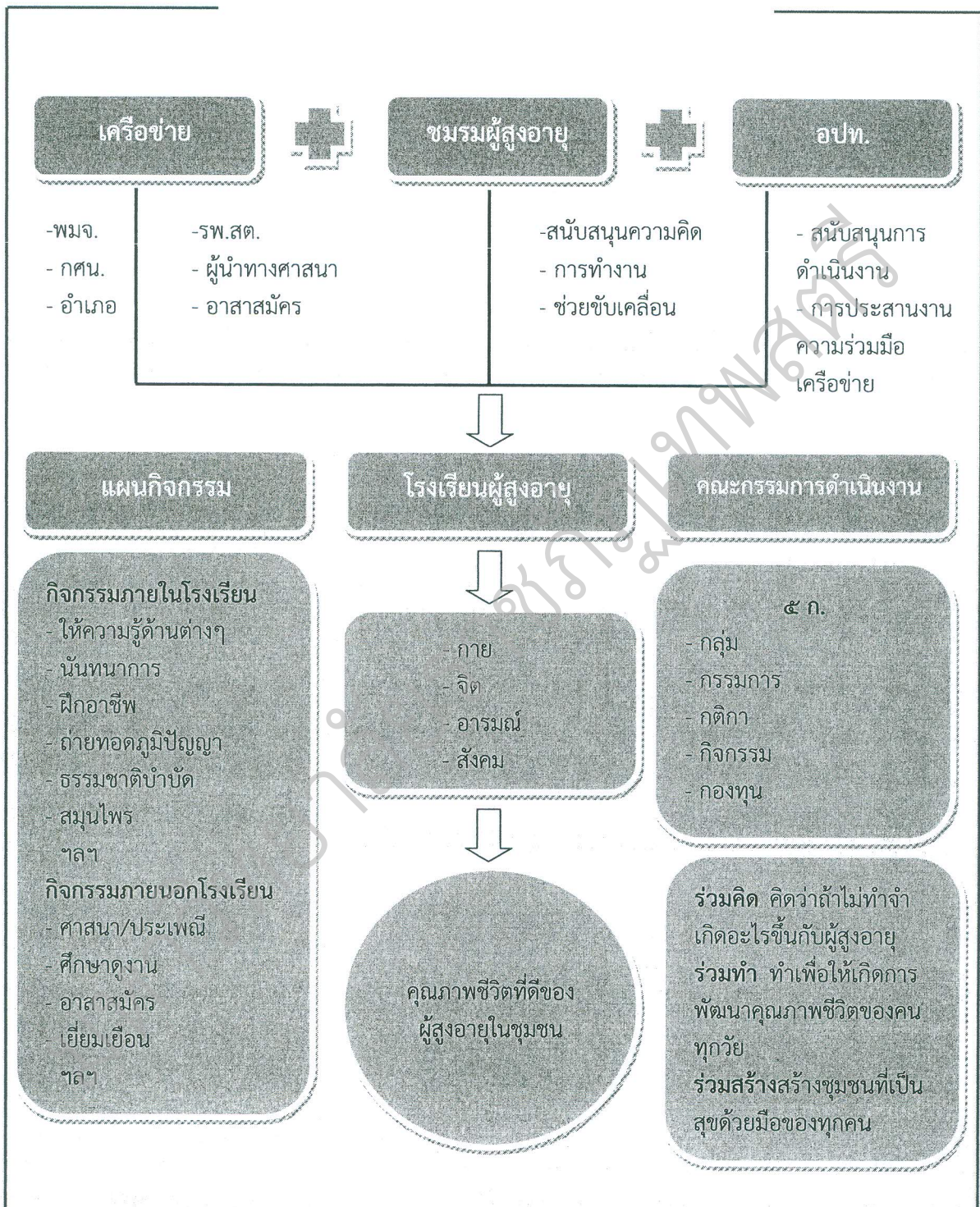
5. มีการให้บริการรถรับ-ส่ง อุปกรณ์การเรียนและชุดนักเรียนให้กับผู้สูงอายุ รวมถึงมีอาหารว่างและอาหารกลางวันไว้บริการ

6. ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี มีความสนใจ กระตือรือร้น ไม่เกียจคร้าน

แต่ยังพบปัญหาในเรื่องการเข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเก่า ๆ ไม่ค่อยมีนักเรียนใหม่เข้ามาสมัครเรียนมากนัก รวมทั้งเกณฑ์การประเมินผลของนักเรียนไม่ชัดเจน มีเพียงแต่ครูผู้สอนสังเกตจากพฤติกรรมนักเรียน และเช็คเวลาเรียนที่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการด้าน กาย จิต อารมณ์ และสังคม เป็นอย่างไรหลังจากเรียนจบแล้ว

ดังนั้น รูปแบบการบริหารโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา มีกลวิธีในการดำเนินงาน คือ หลักสูตรและแผนกิจกรรม คณะกรรมการดำเนินงานที่มีทีมผู้นำได้แก่ เทศบาลตำบลเขาพระงาม ชมรมผู้สูงอายุ และเครือข่าย ทีมทำ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน และทีมร่วม ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมโรงเรียน และคณะกรรมการนักเรียน และมีการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี โดยการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้าง สรุปลงได้ตามกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา

ภาพ 5 กรอบแนวคิดโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยา

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ชุมชนและสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้เข้าใจในธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในอนาคต

2. ควรมีการเตรียมการให้ความรู้ ความเข้าใจกับคนในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มคนเหล่านี้เกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1. ควรมีการจัดประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน การจัดกิจกรรม ผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามสื่อต่างๆ ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบความเคลื่อนไหว เพื่อที่จะส่งผลให้ได้สมาชิกใหม่ ๆ เข้ามาสมัครเรียนเพิ่มขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดและพัฒนาการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ด้วยวิธีแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนผู้สูงอายุ โดยทำการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อพัฒนาการในด้านกาย จิต อารมณ์ และสังคม โดยอาจจะทำเป็นสมุดประจำตัวนักเรียน เพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล การพัฒนาของนักเรียน ศักยภาพ ตลอดจนความรู้ ความสามารถพิเศษ เพื่อนำผลมาปรับปรุง พัฒนาให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงามกับโรงเรียนผู้สูงอายุที่อื่นในจังหวัดลพบุรี เพื่อจะได้ทราบว่ารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่ติดสังคม ติดบ้าน และติดเตียง ในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีพัฒนาการดีทั้งสุขภาพกาย จิต อารมณ์ และสังคม

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2530). รายงานการประชุมสัมมนาชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศครั้งที่ 3 เรื่อง
บทบาทชมรมผู้สูงอายุกับการดำเนินงานของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย 23 - 25
มีนาคม 2530, อ้างถึงใน สันต์ชัย มั่งธรม. (2552). การศึกษาสภาพการได้รับบริการด้าน
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- กุลนา ดันติผลาชีวะ. (2524, มกราคม - มีนาคม). ผลกระทบจากสังคมสู่การศึกษาพยาบาล. วารสาร
การพยาบาล, 13, 1-2, อ้างถึงใน ใจแก้ว วิสายอน. (2553). บทบาทของผู้สูงอายุใน
กิจกรรมทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงชัย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ใจแก้ว วิสายอน. (2553). บทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล
เวียงชัย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เจษฎา บุญทา. (2545). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนะโชค คาวาน. (2553). แนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน
ตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัฐรัตน์ ดิศโยธิน. (2550). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุใน
ชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ทศนา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทศบาลตำบลเขาพระงาม. (2558). รายงานประจำปีเทศบาลตำบลเขาพระงาม. ลพบุรี: เทศบาล
ตำบลเขาพระงาม.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมือง
เพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

- นพพรณพร อุทโธ. (2552). บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- แนวทางการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ : สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- บพิตร พันธุ์ปัทมา. (2546). การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์บริการทางสังคม : กรณีศึกษา : ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรจง วาที, (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังพฤติกรรมในการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเอดส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2540). ผู้สูงอายุ : ภาวะของใคร, วารสารสาธารณสุขมูลฐานภาคเหนือ, อ้างถึงใน นพพรณพร อุทโธ. (2552). บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. (2553). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, 22 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 130ก. หน้า 1.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. (2546, 1 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 94ก. หน้า 1.
- ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล, จินตนา สนามชัยสกุล, และณัฐกานต์ วัฒนวงศ์พฤกษ์. (2557). รายงานการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- มียากาวะ, ทาดาโอะ. (2550). เศรษฐมิติเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: รู้แจ้ง.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ: บัค พอยท์.

- รศรินทร์ เกรย์, และคนอื่นๆ. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคม และสุขภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2545). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2547). รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: หจก.บางกอกบล็อก, อ่างอิงใน อมรา เหมยุทธธรรม. (2549). วิถีชีวิตแนวพุทธ ในกระบวนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุบ้านถ่อน จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งรัชดาพร เวระชาติ. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันทนี วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ, และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดล. (2547). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2534). แนวทางการจัดบริหารสวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2549). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการระบบการดูแลระยะยาวในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก็อบบี้ (ประเทศไทย).
- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหัวงม อำเภอกพาน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). สังคมวิทยาภาวะผู้สูงอายุ : ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ่างอิงใน สันต์ชัยมิ่งธรรม. (2552). การศึกษาสภาพการได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมุทร ชำนาญ. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สันต์ชัย มั่งคั่งธรรม. (2552). การศึกษาสภาพการได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน
จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้
โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต.
- สุทิน อ่อนอุบล. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขต
ชนบท จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวัฒน์ มหัตถ์นรินทร์กุล, และคณะ. (2540). เปรียบเทียบตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของ WHO 100
ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง.
- Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). *Principles of Urban Sociology: A Systematic
Introduction*. New York: F.E. Peacock.
- Ferrans, G. E. & Powers, M. J. (1992). Psychometric Assessment of The Quality of Life
Index. *Research in Nursing and Health*, อ้างถึงใน บรรจง วาที, (2544).
ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังพฤติกรรมในการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิตของ
ผู้ป่วยเอดส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Flanagan, J. C. (1978). A research approach to improving of Quality of life. *American
Psychologist*, 33(2), 138-147, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา. (2545). คุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุใน ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Husen , T. and Postlethwaite, T. Neville. (1994). *Self-Directed Learning : A Guide for
Learners and Teacher*. New York: Association Press.
- Liu, Ben-Chieh. (1975, January). Quality of life: concept, measure and result. *The
American Journal of Economic and Sociology*, (34), 1.
- Keeve, P. J. (1988). *Model and Model Building Educational Research Methodology
and Measurement: An international Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Padilla, G. V. & Grant, M. M. (1985). Quality of Life as cancer a nursing outcomes
variable. *Advances in Nursing Science*, 8, p.45-60, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา.
(2545). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Raj, Madhu. (1996). *Encyclopedic Dictionary of Psychology and Education Volume
3 (M-Z)*. New Delhi: Anmol.

- Sharma. R.C. (1975). Population and socio-economic development. In *Population Trend, Resource and Environment : Hand book on Population*. NewDelhi: n.p.
- Steiner, Lars. (1998). Organizational Dilemmas as Barriers to Learning *The Learning Organization*, (5, 4), 193–201.
- Stromberg, M, F. (1984). Selecting an Intrument to Measure Quality of Life. *Oncology Nursing Forum*, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา. (2545). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- UNESCO. (1980). Evaluation the quality of life in Belgium. *Social Indicators Research*, 312, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา. (2545). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- WHO. (1993). HIV infection and AIDS: guidelines for nursing care. Manila, อ้างถึงใน บรรจง วาที, (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังพฤติกรรมในการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเอดส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- WHO. (1996). WHOQOL – BREF introduction, administration, scoring and generic version of the assessment, field trail version. Geneva, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา. (2545). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Zhan, L. (1992). Quality of life: concept and measurement tissues. *Journal of advanced nursing*, 17, p. 795-800, อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา. (2545). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในโรงเรียนปัจฉิมวัยวิทยาของเทศบาลตำบลเขาพระงาม
อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
เพื่อศึกษาสถานภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุ

1. ข้อมูลด้านบุคคลของผู้สูงอายุ

- 1.1 ชื่อ-สกุล ผู้ให้ข้อมูล..... อาศัยอยู่หมู่ที่.....
- 1.2 เพศ 1 () ชาย 2 () หญิง
- 1.3 ปัจจุบันท่านอายุ..... ปี
- 1.4 ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด
- 1 () ไม่ได้เรียน 2 () ประถมศึกษา
- 3 () มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 4 () อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- 5 () ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 1.5 จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่
- 1 () 1-3 คน 2 () 4-6 คน
- 3 () ไม่ระบุ
- 1.6 การอยู่ร่วมกันของครอบครัว
- 1 () อยู่คนเดียว 2 () อยู่กับคู่สมรส
- 3 () อยู่กับบุตรหลาน 4 () อยู่กับญาติพี่น้อง
- 1.7 อาชีพหลักปัจจุบัน
- 1 () เกษตรกรรม 2 () ค้าขาย
- 3 () รับจ้าง 4 () ข้าราชการบำนาญ
- 5 () แม่บ้าน 6 () อื่นๆ.....
- 1.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- 1 () ต่ำกว่า 5,000 บาท 2 () 5,001-10,000 บาท
- 3 () 10,001-15,000 บาท 4 () 15,001 บาทขึ้นไป
- 5 () ไม่ระบุ
- 1.9 รายได้ส่วนใหญ่มาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1 () บุตรหลาน 2 () ญาติพี่น้อง
- 3 () รับจ้าง 4 () เงินบำเหน็จ/บำนาญ
- 5 () เบี้ยยังชีพ 6 () อื่นๆ.....
- 1.10 การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา
- 1 () ไม่ได้เข้าร่วม 2 () ทำบุญในวันพระ
- 3 () ไส้บาตร 4 () อื่นๆ.....

1.11 กิจกรรมในเวลาว่าง

- 1 () ดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ
- 2 () ออกกำลังกาย
- 3 () ไปเยี่ยมญาติ/เพื่อน
- 4 () เลี้ยงหลาน
- 5 () ไปวัดทำบุญ
- 6 () อื่นๆ.....

1.12 ระยะเวลาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ

- 1 () ต่ำกว่า 1 ปี
- 2 () ระหว่าง 1-2 ปี
- 3 () มากกว่า 2 ปีขึ้นไป

2. ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.1 กิจกรรมที่ต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุ(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 () การให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย
- 2 () ออกกำลังกายและกีฬา
- 3 () ทำงานศิลปะและหัตถกรรม
- 4 () การทำอาหาร/แต่งบ้าน/จัดแต่งสวน/ปลูกต้นไม้ดอกไม้
- 5 () การเล่นดนตรี เต้นรำ ร้องเพลงและการแสดง
- 6 () กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม
- 7 () อบรมพัฒนาอาชีพหารายได้
- 8 () กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ
- 9 () กิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษาออกสถานที่
- 10 () เรียนหนังสือ
- 11 () ตรวจสุขภาพ
- 12 () อื่นๆ.....

2.2 ความต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น

- 1 () มีสถานที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม มีสวนหย่อม
- 2 () เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ
- 3 () มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย
- 4 () เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ
- 5 () อื่นๆ.....

3. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

